Sisekaitseakadeemia
Politseikolledž

Siim Nazarov

PÕHJA JA LÄÄNE POLITSEIPREFEKTUURIDE TÖÖPIIRKONNAS TOIME PANDUD TAPMISTE JA MÕRVADE KRIMINALISTIKALINE ISELOOMUSTUS

Lõputöö

Juhendaja:
Raivo Öpik

Tallinn 2007

ANNOTATSIOON
SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Politsei	Kuu ja aasta: Mai 2007
Töö pealkiri: Põhja ja Lääne Politseiprefektuuride tööpiirkonnas toime pandud tapmiste ja mõrvade kriminalistikaline iseloomustus.	
Töö autor: Siim Nazarov allkiri:	
Lõputöö on kirjutatud teemal Põhja ja Lääne Politseiprefektuuride tööpiirkonnas toime pandud tapmiste ja mõrvade kriminalistikaline iseloomustus. Diplomitöö on eesti keeles ja 54-l leheküljel, millest põhiosa moodustab 41 lehekülge. Töö koosneb sissejuhatusest, kolmest peatükist, kokkuvõttest ja inglisekeelsest kokkuvõttest. Töö sisaldab 21 joonist ja ühte tabelit. Uuringus on kasutatud järgnevaid teemasid: tapjad, tapmise kohad, viisid, motiivid, vahendid, varjamise viisid, ohvri ja tapja vahelised seosed, tapmistest jäävad tüüpilisemad jäljed. Lõputöö eesmärk on anda ülevaade lähiaastatel, 2004 kuni 2006, Eestis toime pandud tapmiste kohta. Töö eesmärgiks on samuti muuta kergemaks tapmiste avastamist juhtudel, kui menetlejal on vähe lähteandmeid tapmise toimepaneku kohta. Diplomitöö lahendamiseks on püstitatud järgmine hüpotees: Tavaliselt panevad isikud tapmisi toime joomingutülide käigus, kasutades selleks torke- ja lõikehaavade tekitamist, tapjad on tavaliselt nooremapoolsed, madala haridustasemega ja ohvriga eelnevalt tuttavad. Diplomitöös püstitatud hüpoteesi lahendamiseks vajalikke lähteandmeid koguti POLIS andmebaasist, Harju ja Pärnu Maakohtutest, Politsei koduleheküljelt, Justiitsministeeriumist Diplomitööd saavad kasutada politseiametnikud, kes tegelevad tapmiste menetlemisega.	
Võtmesõnad : tapmised, mõrvad,	
Keywords : killings, murders	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia eriraamatukogu	
Kaitsmisele lubatud: Juhendaja: Raivo Öpik allkiri:	

SISUKORD

ANNOTATSIOON 2
SISUKORD 3
TABELITE JA JOONISTE LOETELU 4
Lisade joonised ja tabelid: 4
SISSEJUHATUS 5
1. TÖÖ LÄHTEANDMETE SELETUSED. 7
2. KRIMINALISTIKALISE ISELOOMUSTUSE ELEMENDID 10
2.1. Tapjad 10
2.2. Põhilised motiivid 11
2.3. Viisid, vahendid ja ettevalmistamine. 13
2.4. Kohad 14
2.5. Varjamise viisid 15
2.6. Ohver ja tema seosed tapjaga 16
3. TAPMISED EESTIS AJAVAHEMIKUL 2004 KUNI 2006 17
3.1. Tapjad Eestis ajavahemikul 2004-2006 17
3.2. Ohvrid 20
3.2.1. Ohvri ja tapja vahelised seosed 21
3.3. Põhilised motiivid 23
3.3.1. Joomingutüli 24
3.3.2 Muud tülid 26
3.3.3. Peretüli 27
3.3.4. Rööv 27
3.4. Tapmiste kohad ja ajad 29
3.4.1.Tapja kodus toime pandud tapmised 30
3.5. Viisid, vahendid ja ettevalmistamine. 31
3.5.1. Torke- ja lõikehaava vigastuste tekitamisega surma põhjustamine 34
3.5.2. Peksmised 35
3.5.3. Kägistamised 36
3.5.4. Tulirelvaga tapmised 37
3.6. Varjamise viisid 37
3.7. Tüüpilisemad jäljed 40
3.8. Põhilised tõendid kohtus 42
KOKKUVÕTE 44
VÕÕRKEELNE KOKKUVÕTE 46
LISA 1 50
LISA 2 54

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Tapjate vanus jaotatuna rühmadesse 18
Joonis 2. Tapjate rühmitamine sotsiaalse tausta järgi 19
Joonis 3. Ohvrid jaotatuna rühmadesse vanuse järgi. 20
Joonis 4. Ohvrite ja tapjate omavaheline seotus 22
Joonis 5. Põhilised motiivid 24
Joonis 6. Põhilised tapmise viisid joomingutülide puhul 26
Joonis 7. Tapmise viisid 33
Joonis 8. Põhilised tapmise vahendid 33
Joonis 9. Torke- ja lõikehaavadega surma põhjustamise motiivid 35
Joonis 10. Vahendi asukoht. 38
Joonis 11. Põhilised varjamise viisid 39
Joonis 12. Olukord vahetult peale tapmise avastamist 40
Joonis 13. Tüüpilisemad jäljed tapmiste puhul 42

Lisade joonised ja tabelid:

Joonis 14. Tapjate haridus 50
Joonis 15. Tapjate poolt süü tunnistamine 50
Joonis 16. Tapja ja ohvri seotus joomingutülide motiivil tapmiste puhul 51
Joonis 17. Peksmisega surma põhjustanud tapjate motiivid 51
Joonis 18. Peksmisega surma põhjustanud tapjate haridustase 52
Joonis 19. Peksmisega surma põhjustanud tapjate vanused 52
Joonis 20. Põhilised tõendid kohtus 53
Tabel 1. Tapmised Põhja ja Lääne Prefektuuri tööpiirkonnas 54

SISSEJUHATUS

Antud töö on kirjutatud teemal Põhja ja Lääne Politseiprefektuuri tööpiirkonnas toime pandud tapmiste ja mõrvade kriminalistikaline iseloomustus. Töö eesmärgiks on uurida tapmiste kriminalistikalist iseloomustust; nende toime panemise mehhanisme. See tähendab vaadelda kes, miks, millal ja mis viisil panevad toime tapmisi ning kuidas nad seda varjavad. Samuti anda ülevaade tüüpilisematest jälgedest, mis jäävad tapmistest ja milliseid tõendeid esitatakse kohtusse kõige sagedamini. Tundes tapmiste toime panemise mehhanisme, on teatud olukordades, kus uurijal on vähe andmeid, võimalik kuritegu modelleerides teha järeldusi, kes võis antud kuriteo toime panna. Näiteks, kui tapmine on pandud teatud viisil ja motiivil, siis saab vaadata eelnevatele juhtumitele toetudes, milliste isikutunnustega tapjad selliseid kuritegusid toime panevad. Seega on töö eesmärgiks tuua välja seaduspärasused, mis tapmiste puhul esinevad, sellest tulenevalt on võimalik teha ka järeldusi, kes võis kuriteo toime panna. Menetleja saab varasematele tapmiste toime panemise mehhanismidele luua uurimisversioonid ja neid kontrollima hakata.

Kirjanduses kajastatud informatsioonist võib välja tuua teatud tendentsid tapmiskuritegudes ja sellest tulenevalt saab püstitada hüpoteesi. Tavaliselt panevad isikud tapmisi toime joomingutülide käigus, kasutades selleks torke- ja lõikehaavade tekitamist, tapjad on tavaliselt nooremapoolsed, madala haridustasemega ja ohvriga eelnevalt tuttavad.

Uuringu käigus koguti andmeid 71st juhtumist, mis pandi toime Põhja Maakohtu ja Pärnu Maakohtu tööpiirkonnas. Põhiliseks allikaks olid maakohtute kohtutoimikud, mille otsus on jõustunud. Antud tapmised ja mõrvad on toime pandud ajavahemikus 2004 kuni 2006 aasta. Kuna Eestis võtab ühe kriminaalasja menetlemine küllaltki palju aega, võib minna mitu aastat jõustunud kohtuotsuse saamiseni, et andmed oleks võimalikult uued, on töös kasutatud Justiitsministeeriumist saadud 24 süüdistusakti, mis pärinevad aastatest 2005 ja

2006. Nii kõrvutades jõustunud kohtuotsuse saanud toimikuid, uuemaid süüdistusakte ja politsei statistikat saame hea ülevaate nendes piirkondades toime pandud tapmistest. Põhja Maakohtu piirkond on valitud seetõttu, et lähtudes statistikast on enamus tapmistest koondunud Tallinnasse ning Harjumaale, mis on suurema elanike arvuga, kui teised maakonnad. Pärnu Maakohtu tööpiirkonnast kogutud andmed, aga annavad ülevaate väiksema asustusega kohtades toime pandud tapmiste ja mõrvade kohta.

Antud töös on tapmiste ja mõrvade uurimiseks vaadeldud juhtumeid, mis on kvalifitseeritud Karistusseadustiku (KarS) § 113 ja §114 järgi. Töö seisukohast oleks saanud kasutada ka KarS § 115 ja §116 järgi kvalifitseeritud kuritegusid, kuid neid aastatel 2004 kuni 2006 ei esinenud. KarS § 117 järgi surma põhjustamine ettevaatamatusest ei sobi antud töö konteksti kuna nende juhtumite puhul ei olnud eesmärgiks võtta teise inimese elu. Seega saab rääkida tapmistest ja mõrvadest KarS §113 ning §114 mõistes. Eelnevast tulenevalt ei räägita töös tapmistest üldiselt vaid vaadeldud juhtumite raames, kuna kõiki Karistusseadustiku tapmist käsitlevad paragraafisid ei käsitleta.

Töös on kirjeldatud kõiki tapmise kriminalistikalise iseloomustuse elemente, põhirõhk on siiski pandud kuritegude motiividele ja vahenditele. Seda seetõttu, et üldjuhtudel on need esimesed asjaolud, mis menetluse käigus selgeks saavad ning nendest asjaoludest lähtuvalt hakatakse ka tapmist lahendama.

1. TÖÖ LÄHTEANDMETE SELETUSED.

Kuritegude kriminalistikalist iseloomustust võib määratleda, kui ühe või teise kuriteoliigi selliste erisuste süsteemi, mis omab olulist tähendust kuritegude avastamisel, uurimisel ja kriminalistikaliste vahendite, võtete ja meetodite valikul ja kasutamisel. Kriminalistika seisukohalt on kuriteoliigi olulisteks erisusteks (kriminalistikalistest elementideks) kuritegeliku ründe vahetu objekt ehk ohver, kuriteo toimepanemise ja varjamise viis, kuriteo ettevalmistamise ja toimepanemise asjaolud (aeg, koht, objekti valik ja jälgimine, objekti kaitstus jne), kuriteo toimepanijate poolt jäetud jälgede eripära (jäljekujunemise mehhanism laiemas mõttes) ning kurjategija ja kannatanu isik. (Agafonov 2002:155, 156)

Kriminalistikalist iseloomustust võib vaadelda kahel tasandil. Esimene tasand, kui üldmõiste (selle teadusliku kategooria puhul kasutatav abstraktsiooni kõrgem tase). Teine tasand, kui konkreetse kuriteoliigi või –grupi kriminalistikalist iseloomustus, millest lähtutakse ka antud töös. (Agafonov 2002:155, 156)

Kui lähtuda sellest kriminalistikalise iseloomustuse mõistest, siis saame aru, et tapmiste lahendamiseks tuleb analüüsida kurjategijat, ohvri isikut ja motiivi. Sellest tuleb välja antud valdkonna seotus kriminoloogiaga, kuna see teadusharu uurib täpselt kurjategija isiku eripärasid, ohvrit uurib viktimiloogia ja samuti vaatleb kriminoloogia motiivisid. Kuriteo ettevalmistamist, toimepanemise asjaoludega, varjamisega ja jäetud jälgedega analüüsimise ning kogumisega tegeleb kriminalistika. Kuriteo valem ütleb, et kuriteo võis toime panna isik, kellel oli motiiv ja võimalused, seega ei ole otstarbekas neid eraldi vaadelda vaid tuleb leida nende vahelised seosed, et kergendada tapmiste uurimist. Kui menetleja uurib kuritegu, siis lähtuvad nad esialgu samadest asjaoludest ning kui nad tunnevad tapmiste toimepanemise mudeleid, saavad nad teada üldise pildi ning sellest tulenevalt oma tööd suunata ja planeerida. Lihtne näide, kui sündmuskohal on korteris 60 aastase meesterahva laip, kes on tapetud kööginuga kasutades. Sündmuskoha olustik viitab ühisele alkoholi tarvitamisele, siis kuritegu modelleerides saame eelnevatele kuritegude uurimise praktikale väita, et tapja on tõenäoliselt eelnevalt tapetuga tuttav.

Seega on menetlejale esialgne kindel suund hakata uurima tapetu tutvusringkonda, kellega ta tavaliselt napsu võttis, lävis jne. Siin näeme, et oletatav motiiv on ühise joomingu käigus tekkinud tüli, ohver arvatavasti tundis eelnevalt teo toimepanijat, relv on ka tõenäoliselt pärit samast korterist st sündmuskohalt. Siis sellest menetlus (uurimis-) versioonist lähtudes saame ka suuna, kus kohalt otsida jälgi, näiteks pudelitelt, klaasidelt, köögist ning keda kõigepealt üle kuulata.

Tapmise mõiste selgitamisel, lähtutakse antud töös Karistusseadustikust, mille kohaselt § 113-s teise inimese tapmise eest - karistatakse kuue- kuni viieteistaastase vangistusega. (Karistusseadustik). Tapmine tähendab tegu, millega põhjustatakse teise isiku surm. Seega tuleb lähtuda põhjuslikust seosest teo ja saabunud tagajärje ehk surma vahel. Põhjuslikkus on olemas, kui teo mõttelisel eemaldamisel langeb ära surm kui konkreetne tagajärg. Surma põhjustanud tegu võib olla mitte ainult tegevus, vaid ka tegevusetus. Tapmise põhikoosseisuga § 113 on tegemist siis, kui süüdlase teos puuduvad enamohtlike ja vähemohtlike koosseisude tunnused. Selle paragrahvi järgi kvalifitseeritakse enamasti tapmine tülis, vihavaenu pinnalt, kättemaksuks, armukadedusest, samuti tapmine kannatanu nõusolekul ja palvel. (Sootak 2003: 33, 34, 37)

Mõrva ehk tahtliku tapmise enamohtlik koosseis kujutab endast raskeimat isikuvastast süütegu ning on määratletud raskendavate asjaolude loeteluna Karistusseadustiku §-s 114 (Sootak 2003: 43). Tapmise eest, kui see on toime pandud: 1) piinaval või julmal viisil; 2) üldohtlikul viisil; 3) kahe või enama inimese suhtes; 4) vähemalt teist korda; 5) seoses röövimisega või omakasu motiivil; 6) teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamise eesmärgil; 7) lõhkeseadeldise või lõhkematerjali kasutamisega, - karistatakse kaheksa- kuni kahekümneaastase või eluaegse vangistusega. Tapmine on piinav, kui see põhjustab ohvrile suurt valu või kauakestvalt muid füüsilisi vaegusi. Suure valu tekitamisele viitavad rohked vigastused ohvri kehal, samuti külmrelva, happe või muu vahendi kasutamine, mis ei suuda põhjustada kohest teadvusekaotust. Julmus väljendub põhimõttelises ja erilises hoolimatuses inimelu ja inimkeha kui väärtuste suhtes. Julm viis võib ilmneda tapmisteos, näiteks pea maharaiumine, keha lömastamine, satanistlikud rituaalid. (Sootak jt 2004: 297) Üldohtliku viisiga on tegu, kui konkreetse isiku tapmiseks mõeldud teoga seatakse ohtu kolmanda isiku elu või tervis, samuti vara

või keskkond suures ulatuses. Kahe või enama isiku suhtes, juhtumi korral peab tapmistegu suunatud olema vähemalt kahe isiku vastu. Seejuures on oluline, et süüdlase käitumine oleks vaadeldav ühe teona s.o teona, mis on kantud ühtsest tahtlusest ja pandud üldjuhul toime samaaegselt. Korduvus ehk retsidiiv on tapmise toimepanijat iseloomustav tunnus ja see eeldab, et süüdlane on toime pannud vähemalt kaks iseseisvat tapmist. Tapmine seoses röövimisega tähendab seda, et süüdlane peab asja äravõtmiseks kasutatava vägivallaga põhjustama kannatanu surma. Omakasu motiivil on tapmine toime pandud kui see pannakse toime ainelise kasu saamiseks. Tapmine teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamiseks. Lõhkeseadeldist või lõhkematerjali kasutades. (Sootak jt 2004: 298-300)

Töös kasutab autor tapmiste ja mõrvade kirjeldamisel sõna tapmine, kuna sisuliselt tähendavad nad ühte ja sama, ainult et mõrv sisaldab raskendavaid asjaolusid. Kui on tegemist ainult mõrvale iseloomulike tunnustega, siis kasutatakse töös sõna mõrv.

2. KRIMINALISTIKALISE ISELOOMUSTUSE ELEMENDID

2.1. Tapjad

Tapjate psühholoogiline profiil ja taust võivad olla väga erinevad, kuid uuringud mujal maailmas näitavad mitmeid seoseid isikute hariduse, jõukuse ning tapmiste arvu suhtes. Enamus tapmisi ja muid vägivalla kuritegusid pannakse toime "ühiskondlikul redelil" alumistel astmetel olevate isikute poolt. Uuringud näitavad ka seda, kui juba kõrg- või keskklassi esindaja paneb toime tapmise, siis on tõenäoline, et see on ettevalmistatud, külmavereline või on isikul kõrge psühhopatoloogia tase. (Laine 1988:5, Wolfgang & Ferracuti 1982:262-263 ref Traat 2005: 28)

Suhet vaesuse ja tapmiste vahel näitab ka isikute arv, kes kannavad vabadusekaotuslikku karistust vanglas, põhiliselt on nad pärit töötute ning madala sissetulekuga inimeste seast. On ka teiste tulemustega uuringuid, mis seda teooriat ei toeta. Usaldusväärseimaid andmeid on saadud uuringutest, kus vaesus on seotud teiste sotsiaalsete tingimustega nagu haridustase, madal moraal, kodutus ja perekonna lagunemine. (Smith jt1999: 30)

Autor ühtib arvamusega, et ainult vaesus ei pane indiviide hälbeliselt käituma vaid selleks on vaja ka teiste asjaolude esinemist, eriti veel sellise ohtliku kuriteo toimepanemisel, kui seda on teise isiku elu võtmine.

Sugulised erinevused tapmistes on küllaltki suured. 90 % tapmistest panevad toime mehed, kes panevad teo toime võõraste või tuttavate vastu. Naised tapavad tõenäolisemalt oma intiimpartneri, tuttava või perekonna liikme, kuid harva võõra inimese. (Smith jt 1999: 150)

Vanuseliselt on tapjaid igas eas, USA- s läbiviidud uurimuses on selgelt näha, et enamus tapmisi pannakse toime varajases nooruses 20ndate eluaastate alguses (Smith jt 1999: 35). Ka Wolfgangi & Ferracuti uurimusest tuleb välja, et aktiivseimaiks vanuserühmaks on peaaegu kõikjal 20ndates noored, kes võivad veel olla hilises teismelise eas või

varajastes 30ndates (Wolfgang 1983: 258) . Seda kinnitab ka Eestis 1990ndatel läbi viidud uurimus, mille kohaselt on 42% kasutapmise toimepanijatest 19 kuni 24 aastased. (Lehti 1998:32)

Rassist ja rahvusest saab Eesti kontekstis rääkida vaid rahvusest kuna Eestis on teisi rasse minimaalselt ja selle kohta ka statistika puudub. Küll on Eestis Statistikaameti andmetel ca 400000 inimest, kes peavad oma emakeeleks vene keelt (http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/SaveShow.asp). Osadel nendest on Eesti kodakondsus, osadel Vene kodakondsus või on neil kodakondsus määratlemata, seega on raske ka nende rahvust määratleda. Kuigi Statistikaameti andmed on natuke vanad, saame siiski rääkida Eestis põhiliselt eesti ja vene (keelt kõnelevatest) rahvusest rikkujatest. 1990ndate keskel moodustasid tahtlike tapmiste toimepanijatest 66% muulased. (Lehti 1998: 59)

2.2. Põhilised motiivid

Motiive tapmiste ja mõrvade toime panemiseks on mitmeid, suures joones jagunevad nad impulsiivtapmisteks ja kasusaamise eesmärgil tapmisteks. Impulsiivtapmised on tapmised, mis pannakse toime hetke ajal ja neil puudub ettevalmistamine. Tavaliselt tekib tüli mingi ühistegevuse käigus, tekib viha vastaspoole vastu ja hetkeajel tihti tühise asja pärast tapetakse oma tuttav, sõber või perekonnaliige. Hiljem on raske selgitada täpne põhjus miks tapja erutus (vihastas). On ka juhtumeid kus tapmised pannakse toime ilma nähtava välise ärrituseta või ohvri kaasmõjuta. (Lehti 1998: 24)

Huligaansuse ajendil pannakse toime tapmine sageli alkoholi joobes. Selljuhul tuleb tapmise viisist välja suur jõhkrus ning kannatanuks võib osutuda ka juhuslikult ettejuhtuv isik. Tihtilugu ilmneb huligaanne ajend vastastikusel kakluse käigus toime pandud tapmise puhul. (Lindmäe 1998:92)

Põhiliselt 1990ndatel toimepandud tapmistest peaaegu pooled tapmised olid toime pandud impulsiivsusest, mis said alguse põhiliselt peretülidest või joomingutest. Palju

tapmisi pannakse toime alkoholi joobes olles või joomingu käigus, ca 35 %. (Lehti 1998: 25-27)

Sama kinnitavad ka uuringud mujal maailmas, on välja toodud, et isegi 2/3 tapmistest on toime pandud nii, et alkoholi on tarvitatud enne teo asetleidmist tapja, ohver või mõlemad. (Wolfgang 1982:265)

On leitud, et mehed, kes tapeti naise poolt olid igapäevaelus pidevad alkoholi tarbijad. Naised tapsid mehe, kes nende üle domineeris ja nende suhtes ka vägivalda kasutas. Fakt on see, et peaaegu 61%-il tapetud meestest leiti hiljem lahangu käigus verest alkoholi. (Smith jt 1999:181)

Autori arvamus ühtib erinevate impulsiivtapmiste kohta käivate teooriatega, sest kui vaadata peretülide loomust, siis ka Eestis saab asi alguse liigsest alkoholi tarbimisest. Tavaliselt on alkoholi liigtarbijateks mehed ja seejärel tekivad tülid elu- ning joomingukaaslastega. Paljud peretüli väljakutsed politseile saavad alguse just sellistest situatsioonidest.

Vahest on mõrvade juures täheldatav suur jõhkrus, mis Eesti Karistusseadustikus on raskendav asjaolu ehk julm viis. Peaaegu 60% meestest, kes tapsid oma naissoost partneri pussitasid, peksid, kägistasid või lõikasid neil kõrid läbi. Tihti on vihahoos või kättemaksuks tappes tekitatud ohvrile rohkem vigastusi kui seda oleks vaja olnud ainult surma põhjustamiseks. (Crawford & Gartner 1992, ref Smith jt 1999:161)

Tapmised kasu saamise eesmärgil on teine suur grupp, kus tapmised ja mõrvad pannakse toime mingi muu eesmärgi saavutamiseks, näiteks röövimisel, kättemaksuks. Ka võib esineda kurjategijate omavahelist vägivalda. (Lehti 1998: 24)

Omakasu ajendi korral pannakse toime varalise õiguse, raha või muu vara saamiseks. Näiteks kannatanu takistab vargust, osutab röövimisel vastupanu, tapja soovib võlast vabaneda või on tapja kellegi poolt palgatud tapmist toime panema. (Lindmäe 1998: 92)

Samuti võib olla olukordasid, kus tapmine pannakse toime ajendiga varjata teist kuritegu, näiteks tapetakse kriminaalasjas oluline tunnistaja, lao valvur, hõlbustamaks vara hõivamist, vägistamise ohver tapetakse, et ei saaks kaebust esitada jne. (Lindmäe 1998:92)

2.3. Viisid, vahendid ja ettevalmistamine.

Sagedamini on tapmise viis surmavate kehavigastuste tekitamine tulirelva, külmrelva või muu vahendiga. Selle kõrval kohtab veel muidki tapmise mooduseid, nagu ohvri, autost või rongis välja lükkamine, isiku väljaviskamine kõrgemalt korruselt. Samuti võidakse ohvrit uputada või mürgitada. Tavaliselt pannakse tapmine toime salaja, väljaarvatud tapmine kakluse või olmetüli käigus. Vahel võidakse tapmisi toime panna kasutades ära ohvri abitut seisundit, isik on alkoholi joobes või magab. Abitus seisundis ohver võidakse puua, lämmatada, külma kätte viia, jätta sõiduteele või raudteele. (Lindmäe 1998: 86)

Samuti võidakse tapmisi toime panna ka kasutades üldohtlike viise, lõhkeainet kasutades, seoses röövimisega, piinaval ja julmal viisil, mis kvalifitseeruvad raskendavate asjaoludena Karistusseadustiku §114 järgi.

Tapmise toimepanemise vahendina võib kasutad kõikvõimalike asju, planeerimata impulsiivtapmiste puhul kasutatakse vahendeid, mis on parasjagu käepärast. Nendeks võivad olla korterites ja majades noad, kahvlid, tööriistad, padjad, püksirihmad jne ühesõnaga kõik, millega on võimalik teiselt inimeselt elu võtta. Ettevalmistatud kuritegude puhul on tõenäoliselt vahend enne kuidagi muretsetud, kas ostetud, laenatud või tapja enda kodust kaasa võetud.

Lehti uuringus Eestis 1990ndatel tuleb välja, et kõige enimlevinud vahend, millega pandi toime tapmisi olid terariistad, mis moodustasid 37% toimepanemise vahenditest. Sellele järgnes 32%-ga tulirelv ning peksmine 13%, löögiriist 7%, kägistamine 5% jne.

Tapmise toimepanemise viis seondub kuriteo toimepanemise vahendi valimisega. Selleks võib olla tapmise puhul külm- või tulirelv, lõhkeseadeldis, majapidamisese (nuga, kirves või muu tööriist), teokohal kättejuhtunud kaigas kivi, metallitükk, pudel jne, samuti silmus või mürk. (Lindmäe 1998: 91)

Tapmiste toimepanemise vahendid ei ole autori arvates püsivad, sest tapmisriista vahendi valiku määrab siiski ära selle kättesaadavus. Kui mürgid ja lõhkeained oleks kergesti kättesaadavad, siis kasutataks kindlasti ka neid rohkem. Sest kui vaadata kõige rohkem kasutatavat tapmise toimepanemise vahendit terariista, siis näeme, et see on ka kõige kättesaadavam ja tõhusaim relv, igas majapidamises on palju erinevaid nugasid, tööriistu vms, mida saab kasutada relvana teise isiku elu võtmiseks.

Tapmise ettevalmistamiseks teevad kurjategijad teatud toiminguid, nendeks võivad olla vahendi hankimine või selle kohandamine, paikkonna tundmaõppimine, viisi ja varjamise kavandamine, abiliste värbamine, ohvri varitsemine või muude takistuste kõrvaldamine. (Lindmäe 87-88)

2.4. Kohad

Sageli on tapmise koht kannatanu elamu või korter. Mõningatel juhtudel tapetakse ohver tema elukoha läheduses, samas linnas või asulas. Tapmise koha kohta versioonide püstitamisel tuleb arvestada ka sellega, et laipa võidakse transportida või suutis ohver ise enne surma saabumist asukohta vahetada. (Lindmäe 1998: 87)

Tapmise toimepanemise kohtasid vaadeldes tuleb loogiliselt vaadelda teisi kriminalistikalise iseloomustuse elemente. Näiteks, kui tegemist on peretüli käigus tekkinud tapmisega, siis on ka tõenäoline, et tapmine toimus kodusel pinnal.

2.5. Varjamise viisid

Kui tapja ja ohver ei olnud eelnevalt tuttavad, siis tapja tavaliselt proovib sündmuskohalt kiiresti põgeneda. Sündmuskoha olustik jäetakse seejuures tihti muutmata. Kuriteojälgede hävitamiseks ei jää tavaliselt kurjategijal aega ja ta ei pea seda ka vajalikuks. Et tapmist kohe ei märgataks võib kurjategija lukustada kannatanu elamu või korteri välisukse. Võib ette tulla ka seda, et tapja süütab jälgede hävitamise eesmärgil hoone. Välitingimustes võib kurjategija laiba kuhugi kõrvalisse kohta lohistada või üritab seda millegagi katta. Kurjategijad proovivad jälgi kõrvaldada ka enda kehalt, riietelt ja jalatsitelt. Kui teo toimepanemisel kasutati tulirelva peidetakse see pärast hoolikalt. Muud teo toimepanemise vahendid jäetakse sageli sündmuskohale või visatakse sündmuskohalt lahkumisel ära või hävitatakse. (Lindmäe 1998: 88)

Kui tapmine pandi toime näiteks tapja elukohas, suvilas, sõidukis või mingis muus temaga seostatavas kohas ja mis võib alust anda tema kahtlustamiseks, siis püütakse laipa hävitada või peita. Peitmiseks võidakse laip matta elamu, garaaži vms koha alla või visatakse laip tiiki, järve, jõkke või merre. Selle protsessi lihtsustamiseks võidakse laipa ka tükeldada ning peita tükid erinevatesse kohtadesse. Kui tapmise toimepanemise koht kuulub tapjale võib ta jälgede varjamiseks teha remonti st värvida üle kohad, kus on verejälgi. Samuti võib tapja proovida jätta muljet nagu ta otsiks taga ohvrit, ning levitab kuuldusi ta ärasõidust. (Lindmäe1998: 89)

Kui on selge, et laibast ei ole kurjategijal võimalik lahti saada, võib tapja lavastada röövimise toimepanemise, õnnetusjuhtumi või enesetapu. Kui proovitakse lavastada röövimist, siis võib tapja tekitada ustele või akendele sissemurdmisjälgi, paisatakse toas asjad segi nagu oleks midagi otsitud. Samuti võib tapja tekitada endale vigastusi või ohvri poolt tekitatud vigastusi röövli poolt tekitatuks väita. Tihti võidakse väita, et tapmine pandi toime enesekaitseks st hädakaitse seisundis. Veel võib lavastada õnnetusjuhtumi, kus ohver nagu oleks jäänud rongi või auto alla, selleks viiakse laip raudteele või maanteele. Lihtne on ka hoone süüdata ja lavastada kannatanu hukkumine tulekahjus.

Kuna enesetapmine poomise teel on levinud, siis asetatakse kägistatud laip hiljem silmusesse. (Lindmäe1998: 88-91)

2.6. Ohver ja tema seosed tapjaga

On üks universaalne muster ohvrite ja tapjate vahel. Sugulased, lähedased sõbrad (mõlemast soost), tuttavad, samast etnilisest sotsiaalsest grupist isikud on peamised agressiooni ohvrid. (Wolfgang 1982: 266)

Ohvrid kipuvad olema tavaliselt meessoost ja üle 18 aasta vanad. Tihtilugu on ohvri ja tapja vahel perekondlikud suhted, põhiliselt tapab mees oma naise. On täheldatud seda, et abielus mehed tapavad rohkem oma elukaaslasi, kui seda teevad vabaabielus olevad mehed. Harvadel juhtudel tapab naine mehe, sellistel juhtudel on naised eelnevalt kannatanud vägivaldse kohtlemise all. (Siegel 2001:340-341)

3. TAPMISED EESTIS AJAVAHEMIKUL 2004 KUNI 2006 a

3.1. Tapjad Eestis ajavahemikul 2004-2006 a

Toimikutest ja süüdistusaktidest on näha tapmiste toimepanijate kohta palju informatsiooni, esiteks saab süüdistusakti esimesest osast teada isiku andmed nagu vanus, kodakondsus, emakeel, kodu olemasolu, töökoha olemasolu ja haridustaseme ning samuti on seal välja toodud isiku varasem karistatus nii väärteo, kui kriminaalkorras. Vaadeldes kahtlustatava ülekuulamise protokolle saab infot selle kohta, kas isik tunnistab ennast süüdi antud kuriteos või ei. 71-s vaadeldud tapmise juhtumis oli kokku 86 tapjat, kus kaheteistkümnel korral pandi kuritegu toime ka grupis.

Vanuseliselt on jaotatud tapjad kuude rühma: 15-25; 26-35; 36-45; 46-55; 56-65; 65-... . Kõige rohkem tapmisi panid toime 15-25 aastased isikud 35%-l, sellele järgnesid 26-35 aastat vanad tapjad, kes panid toime 29% tapmistest. See näitab, et 64% tapjatest olid alla 35 aasta vanad. See kinnitab ka varem läbi viidud uuringute tulemusi, mille kohaselt on tapmised põhiliselt noorte meeste kuritegevus. Kõige rohkem grupiviisilisi tapmisi panid toime 15-25 aastased, millest 8 tapmist olid grupiviisilised. Sellele järgnevad 26-35 aastased, kes panid toime 2 tapmist grupis. 36-45 aastat vanad isikud panid toime tapmisi 18%-l, 46-55 aastat vanasid tapjad oli 11%, 56-65 aastat vanade tapjate osakaal oli 4% ning 66 ja vanemaid tapjaid oli 6%. Siin on näha seaduspärasust, mille järgi panevad isikud vanemaks saades järjest vähem tapmisi toime. Naistapjaid oli kokku vaadeldud toimikutes ainult kaks, kes olid 37 ja 57 aastat vanad.

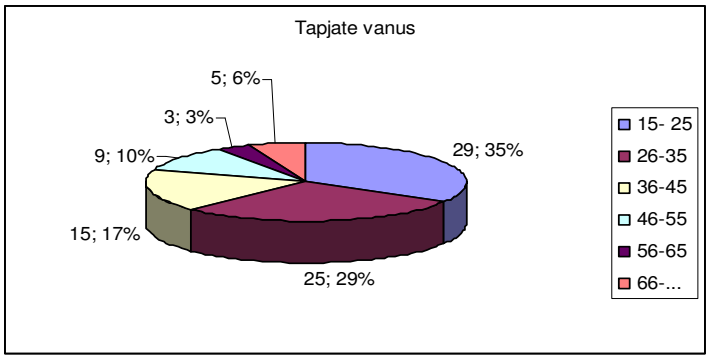

Joonis 1. Tapjate vanus jaotatuna rühmadesse

Töös tuuakse välja ka isikute kodakondsus, kuid parema pildi saamiseks on välja toodud ka kurjategijate emakeel. Seda seepärast, et on palju kodakondsuseta ja Eesti rahvusest isikuid, kes räägivad siiski olenemata kodakondsusest ainult vene keelt. Tapjate seas oli isikuid kellel oli Eesti kodakondsus 64%, Vene kodakondsus 10%, muu kodakondsus 1% ning kodakondsuseta isikuid oli 25%. Täpsema pildi annab isikute emakeel, mille protsendid näitavad, et eesti keelt peavad ema keeleks 51% ja vene keelt 48% tapjatest.

Vaadeldud toimikute seas ei olnud ühtegi juhtumit, kus oleks tapjaks olnud kõrgharidusega isik. Põhiliselt oli tegemist madala haridustasemega isikutega, see kattub ka kriminoloogide poolt mujal läbiviidud uuringutega (Smith *osundatud töö*). 34% tapjatest 8-10 klassi haridus, 17% veelgi vähem kuni 7 klassi haridust, 30% on keskharidus ning 9% on keskeri, 10% kohta andmed puuduvad. (Vt joonis 14 lisa 1)

Antud töös jaotatakse tapjad sotsiaalse tausta järgi kolme põhilisse gruppi, küllaltki raske on inimest liigitada selle vähese info põhjal, mis on kajastatud toimikutes ja süüdistusaktides. Mõningate juhtumite puhul on täiesti selge, et isik on kas korralik, asotsiaal või elatub juhutöödest. Samas isikut, kelle puhul pole selge, mida ta raha teenimiseks teeb on väga raske kuhugi liigitada. Antud töö seisukohast isik on korralik, kui tal on kindel eluase ja ka püsiv töökoht. Isik on asotsiaal kui tal puudub töökoht, kindel elukoht ja muu sissetulek. Juhutöödest elatuvad isikud on need, kellel on kindel elupaik, kuid töötab mitteametlikult või teenib muul viisil raha, siia gruppi on liigitatud ka kõik töötud, alkohoolikud ning pool-asotsiaalsed isikud. Seda sellepärast, et on palju

isikuid, kes elavad omas kodus, kuid raha teenimiseks teevad juhutöid, korjavad pudeleid, kerjavad ning saadud raha läheb põhiliselt alkoholi ostmiseks. 46% tapjatest on vahepealsed juhutöödest elatuvad isikud, kes ei ole korralikud ega ka asotsiaalid. Korralikke inimesi on tapjate hulgas 27% ja asotsiaale 19%. Samuti on tapjate seas alaealisi isikuid, kes käivad koolis, nad võiks rühmitada korralike hulka, kuid kuna osad õpivad oma eelnevate rikkumiste tõttu erikoolis, siis tuuakse nad lihtsalt eraldi välja.

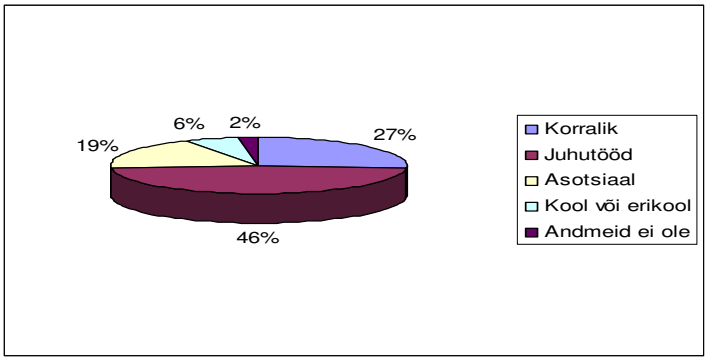

Joonis 2. Tapjate rühmitamine sotsiaalse tausta järgi

Süüdistusaktidest, kahtlustatava ülekuulamise ja tunnistaja ülekuulamise protokollidest saab infot ka isikute joobe kohta. Osad tapmised on tekkinud ühise joomingu käigus ning ka muude tapmiste juures on märgata alkoholi rolli. Ei saa öelda täpselt, kui suur joove oli, kuna väga väheste toimikute juures on kahtlustatava joobetuvastamise protokoll. Kuid muudest andmetest lähtuvalt sai kindlaks teha, kas tapja tarbis kuriteole eelnevalt alkoholi. Paljude juhtumite puhul olid tapmised toime pandud alkoholijoobe seisundis, tervelt 63 tapjat oli alkoholijoobes ning üks kurjategija oli ka narkojoobes st 74% tapmistest oli toime pandud joobeseisundis. See tähendab, et ainult 22 (26%) tapjat olid kained või puudub info nende joobe kohta. Tervelt 37% tapjatest oli varem kriminaalkorras karistatud.

Süü tunnistamine võib toimikut vaadeldes muutuda, esimeste ülekuulamiste ajal ei taha kahtlustatavad tavaliselt üldse aru saada, milles neid süüdistatakse. Kuid hiljem kirjutavad nad puhtsüdamlikke ülestunnistusi ja võtavad ka kahtlustatavana ülekuulamise protokollis süü omaks, andes ütlusi kuriteo toimepanemise asjaolude kohta. Samas osad

isikud tunnistavad oma süüd alguses ja hiljem kohtumenetluse käigus väidavad, et neil pole kuriteoga mingit seost ja eelnevalt antud ütlused on saadud tänu uurija ähvardustele. Antud töös on arvestatud seda, kui kahtlustatav on oma süüd tunnistanud, siis arvestatakse seda, kuna alguses ei pruugi kõik kahtlustatavad niiöelda lõhki minna. Kui nad kohtus hakkavad süüd eitama, siis nad lihtsalt loodavad kergemalt pääseda ning ennast õigustada. Ning kuna kohus on nad süüdi mõistnud ja kohtuotsus on jõustunud, siis lähtutakse sellest, et nad rääkisid tõtt, kui süüd tunnistasid. Osade juhtumite puhul tuli ette ka seda, et isik tunnistas süüd osaliselt või väitis, et tegemist oli enesekaitsega, kuid kohtuotsusest nähtub, et kohus seda ei arvestanud. Kokku tunnistas oma süüd 72% kahtlustatavatest, 14% eitas oma süüd vähemalt kohtuni ning 9% tunnistas oma süüd osaliselt. (Vt joonis 15 lisa 1)

3.2. Ohvrid

Ohvrite vanused on ühtlasemalt jaotunud, kui tapjate omad. Selgelt on näha see, et tapmiste ohvriteks satuvad tavaliselt keskealised või vanemad inimesed. Kui tapmisi panid toime põhiliselt 15-25 aastased isikud, siis ohvrite osakaal selles samas vanuseklassis on vaid 11%. Sellest võib teha järelduse, et tavaliselt on kuriteo ohvrid eakamad, kui tapjad. 26-35 aastaseid ohvreid on 21%, 36-46 aastaseid ohvreid on 17%, 46-55 aastaseid ohvreid on kõige rohkem tervelt 25%, 56-65 aastaseid ohvreid 13% ja 66 ning vanemaid ohvreid 10%. 3%-l on tapmise ohvriks olnud ka lapseealine.

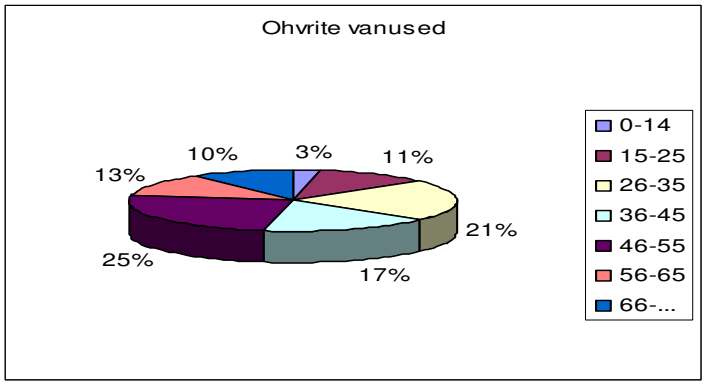

Joonis 3. Ohvrid jaotatuna rühmadesse vanuse järgi.

Vaadeldes kohtuarstliku ekspertiisi akti näeme seal isiku verest ja uriinist tuvastatud joovet. Tervelt 55% ohvritest esines alkoholijoove ja ülejäänud 45% olid kained või oli laip niivõrd lagunenud, et ei olnud võimalik joovet enam veres ega uriinis tuvastada. Seda viimast esines ainult üksikute juhtumite puhul. Ohvrid on põhiliselt mehed 73% ja naisi on 27%. Naiste osakaal on tunduvalt suurem ohvrite seas, kui naissoost tapjate hulgas.

Ka ohvrid on sotsiaalse tausta ja eluviisi järgi jagatud kolme rühma nagu tapjadki. Ohvrite seas oli korralikke 51%, asotsiaale 18%, juhutöödest elatuvaid isikuid 25% ja 6% ei olnud võimalik teada saada, millise taustaga isik on, kuna ohvrit ei iseloomustata toimikus kuigi palju. Ainuke koht, kust nende kohta infot võis saada olid kannatanute, kahtlustatavate ja tunnistajate ütlustest, kuid alati polnud sealgi piisavalt infot ja tuli teha järeldusi muudest asjadest. Näiteks kohtuarstliku ekspertiisi aktis oli kirjeldatud isiku tervist ja üldist seisukorda. Kui isikut kirjeldati halva toitumisega ning isiku elukohaks oli näiteks ehitussoojak, siis võis teha järelduse isiku asotsiaalse eluviisi kohta.

3.2.1. Ohvri ja tapja vahelised seosed

Tapjad ja nende ohvrid on suuremalt jaolt, kuriteole eelnevalt tuttavad. Võõraid inimesi tapetakse ainult teatud motiivide puhul. Vaadeldud juhtumite näitel võib väita 26% tapmistest panid toime tuttavad. Töös on lähtutud kahtlustatava ja tunnistajate ütlustest, ohvri ja tapja omavaheliste sidemete määratlemiseks. Nagu tavaelus, on ka siin töös raske määratleda täpset piiri sõbra, tuttava ja joomakaaslase vahel. Need võivad olla kõik omavahel põimunud, ei saa kindlalt väita, et konkreetne inimene on tema tuttav või siis tema sõber.

Tuttavaks võib nimetada isikuid juhul, kui neil on olnud varasemaid kokkupuuteid, kuid mitte regulaarselt ning kahtlustatavad viitavad neile, kui mitte sõpradele. Sõbrad on isikud, kellel oli eelnevalt tihe suhtlemine ja nad lävisid juba pikemat aega. Antud töös võib vaadelda sõpru, tuttavaid ja joomakaaslasi, kui ühtset rühma ja ka eraldi, sest paljud rühmitamise alused põhinevad isikute ütlustel ning erinevate taustadega isikutel võivad

ka nende sõnade tegelikud tähendused varieeruda. Öeldakse isiku kohta sõber, kuigi alles eile kohtuti, mõnel polegi enda väitel sõpru jne. Need kolm rühma sõbrad, tuttavad ning joomakaasalased moodustavad ohvrite ja tapjate omavahelisest seotusest 55%. Peaaegu veerandil juhtudest, täpsemalt 23% on tegemist võõraste isikutega, kellel varasemad kokkupuuteid ei ole olnud. Siin on rühmitamine lihtne, isik keda ohver ei tundnud ja kellega ei olnud ennem suhelnud, on võõras.

9% vaadeldud juhtumitest oli ohvriks enda elukaaslane või abikaasa. Nende kahe kriteeriumi eristamisel töö seisukohast ei olnud otstarbekas kuna sisuliselt tähendavad nad ühte ja sama. Pealegi on raske toimikutest kindlaks teha, kas isikud olid abielus või mitte, kuna perekonna nimi ei pruugi ka abielu puhul sama olla.

Kõigist tapmistest osutuks peresisesteks tapmisteks 13%, kus ohvriks tapja sugulane. Kõikide nende juhtumite puhul olid ohvrid ja tapjad lähisugulased. Kuuel korral oli olukord, kus poeg lõi maha oma isa või ema. Juhtumeid, kus kasuisa lõi poja maha oli ainult üks. Ühel korral oli ka tapjaks vend ning samuti ühel korral tappis ema ära oma poole aastase lapse.

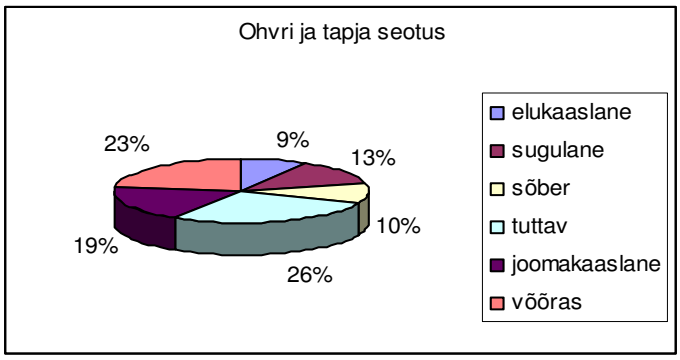

Joonis 4. Ohvrite ja tapjate omavaheline seotus

Nagu näha eelnevast statistikast on tapjad ohvritest nooremad, siis täpsemalt ohver on kõigist juhtumitest 69%-l tapjast vanem, 27% on tapja vanem ning 4%-l on vanus sama.

Korraliku taustaga isikuid, kes on leitud tapetuna on 51%, kõigist vaadeldud juhtumitest. Kõige rohkem on neid isikuid tapetud nende enda kodudes, sellele järgneb tapja kodu ja avalik koht. 43% korraliku taustaga ohvritest tapeti terariistaga, 24% tapeti pekstes ja 14%-l juhtudest tapeti ohver tulirelva kasutades. Kuuest tulirelvaga tapmisest viis pandi toime korraliku taustaga isikute vastu. Põhilisteks motiivideks olid joomingutülid ja muud tülid ohvri ja tapja vahel.

3.3. Põhilised motiivid

Vaadeldes tapmiste motiive laiemas mõttes näeme, et põhiliseks motiiviks on impulsiivtapmised, nende alla kuuluvad joomingutülid, peretülid ja osad ka muudest motiividest. Kasutapmisi, kus eesmärgiks oli ka varalise kasu saamine esines 14%-l röövimiste näol ja ka muudel motiividel oli osade kuritegude motiiviks kasum.

Kui vaadelda tapmiste toimepanemise motiive, siis on näha, et kõige rohkem esineb tapmisi mille põhjuseks on joomingutüli 44%. Joomingutülina on vaadeldud tülisid, mis said alguse ühisest alkoholi tarbimisest ning selle käigus tekkinud erimeelsustest. Joomingutülidena ei vaadelda olukordasid, kus tapja oli joobes ja siis tappis võõra isiku, perekonna liikme või muu isiku, määrav on just see, et tapmisele eelnes ühine alkoholi tarbimine. Tihti oli tüli põhjuseks tühine asi, kuid isik olles alkoholijoobes vihastas, reageeris üle ja tappis oma kaaslase. Joomingutülile järgnevad muud motiivid, mis esinesid 16%-l vaadeldud juhtumitest. Võrdselt 14%-l vaadeldud juhtumistest olid motiiviks peretüli ja rööv ning muu tüli esines isikute vahel 12% juhtumitest.

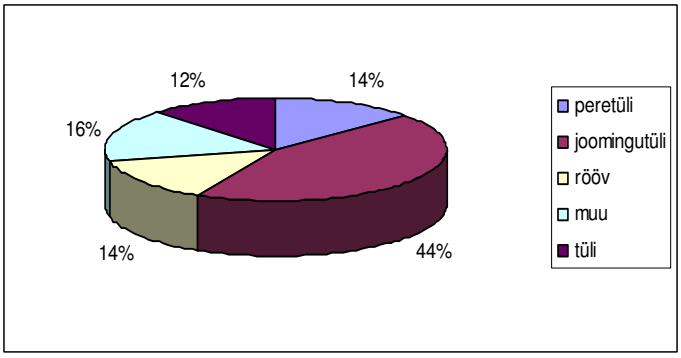

Joonis 5. Põhilised motiivid

3.3.1. Joomingutüli

Juhtumeid, kus motiiviks oli joomingutüli oli kokku 32. Enamik joomingutüli käigus toime pandud tapmisi on leidnud aset Tallinnas 22-l korral ja kahel korral Harjumaal. Kui vaadelda Pärnumaad ja Raplamaad, siis on näha, et seal on toime pandud viis tapmist. Pärnu ja Rapla linnas on toime pandud kolm tapmist joomingutüli motiividel. Kõige rohkem on joomingu tüli käigus tapmisi toime pandud ohvri kodus 13-l korral, sellele järgneb tapja kodu 11 korraga, viiel juhul on selleks olnud muu eluruum, avalikest kohtadest neljast korrast kahel pandi tapmine toime tänaval ja muudest kohtadest oli kahel korral kuritegu toime pandud tühjana seisvas majas. Ühel korral pandi toime ka tapmine joomingutüli käigus ka tühermaal.

Vaadeldud juhtumite seas olevate joomingutülide käigus pandi tapmisi toime ainult torke- ning lõikehaavu tekitades ja/või surnuks pekstes. 53%-l juhtumitest oli surma põhjustamise viisiks torke- ja lõikehaavade tekitamine, vahendiks oli 19 korral 21-st nuga ja ülejäänud juhtumite puhul kruvikeeraja, käärid ning kirves. 34%-l (15-l korral) juhtudest peksti ohver surnuks, kasutades selleks 14-l korral peamiselt käsi ja jalgu, peale käte ja jalgade kasutati pekstes kolmel korral puukaikaid (halgusid), kahel korral tooli ning pudeleid. Ühel korral ka kivi. 13%-l joomingutüli tapmistest kasutati ohvrilt elu võtmiseks torke- ja lõikehaavade tekitamist ja ka peksmist. Antud juhtumite puhul võisid surma põhjustada mõlemast viisist saadud vigastused.

71% tapjatest, kes panid toime tapmise joomingutüli käigus, olid alla 35 aasta vanad. Kõige rohkem oli tapjate seas isikuid, kellel oli 8-10 klassi haridus 15 tk, neile järgnesid keskharidusega tapjad 9 tk ja viis tapjat oli kuni 7 klassi haridusega. 59% tapjatest (19 tapjat) oli eelnevalt kriminaalkorras karistatud ja kõik isikud olid teo toime panemise ajal suuremas või väiksemas joobeseisundis. Ohvrite puhul ei olnud viiel korral joovet võimalik tuvastada või seda ei olnud, kuid ülejäänud 26-l ohvril esines kohtuarstliku ekspertiisi akti järgi joove st 81%-l.

Kõik ohvrid ja tapjad olid mingil viisil omavahel seotud, kõige rohkem oli tapjateks joomakaaslasi, tuttavaid ja sõpru, kes moodustasid kokku 81%. 16%-l oli tapjaks sugulane ja ühel korral ka elukaaslane. Kolmel juhul tappis poeg oma isa või ema, ühel korral tappis isik oma venna ja samuti ühel korral tappis võõrasisa oma kasupoja. (Vt joonis 16 lisa 1)

Ettevalmistamist joomingutülide käigus tapmiste puhul ei tähendatud, 65%-l vaadeldud juhtumitest saadi vahend sündmuskohalt, ühel korral oli isikul relv juhuslikult kaasas ning ülejäänud juhtumite puhul kasutati tapmiseks käsi ja/või jalgu. Sellest viisist tulenevalt leiti joomingutüli käigus kuriteo toime pannud tapjatelt 69%-l juhtumitest tapja riietelt ohvri verd. Neljal korral leiti ka ohvri riietelt tapja verd, ühel korral leiti verd ka ohvri küünte alt. Samuti ühel korral leiti ka DNA-d ohvri sidumiseks kasutatud paelalt. 28%-l juhtumitest leiti vahend sündmuskohalt. 31%-l (10 korral) proovisid tapjad oma kuritegu varjata vahendist vabanedes, seitsmel korral viskas kahtlustatav vahendi ära, neist kahel korral veekogusse. Kolmel korral peitis isik vahendi ära, kahel korral sahtlisse ja ühe juhtumi puhul voodi taha. 32 joomingutüli juhtumist 10-l olid pealtnägijad, ning 20 korral esitati kohtusse tõendina ka DNA ekspertiisi akt. Viiel korral esitati kohtule tõendina ka daktüloskoopia ekspertiisi akt, muudest tõenditest oli kolmel korral esitatud asitõendi vaatlusprotokoll.

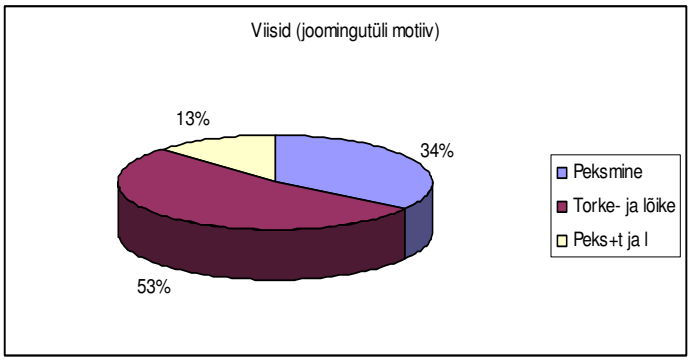

Joonis 6. Põhilised tapmise viisid joomingutülide puhul

3.3.2 Muud tülid

12%-l juhtudest võib välja tuua lihtsalt isikute vahelise tüli, mis said alguse erinevatest põhjustest. 16%-l juhtudest võib välja tuua muud motiivid. Muudest motiividest kolmel korral oli motiiviks tapjate äkiline vihahoog, mille põhjus jäi kogu menetluse vältel segaseks. Isikud, kes panid toime tapmise vihahoos, olid kuni 25 aastat vanad ja selle teo panid nad toime ohvrit surnuks pekstes.

Kahel korral tuli ette isikute viha linnaosa valitsuse ametnike vastu, kus üks kord noaga üritati tappa sotsiaalametnikku ja teisel korral tulistati sotsiaalametnikku mitmel korral. Nende juhtumite põhjal on samuti arusaamatu, mis põhjustas nii suure viha ametniku vastu, et tekkis soov ta tappa. Mõlema juhtumi puhul oli kuriteo sooritamise kohaks ohvri töökoht, mõlemad kurjategijad olid üsna eakad, 52 ja 74 aastased, ohvrid olid mõlemad naised ning vahendi noa ja püstoli võtsid kurjategijad kodust kaasa. Ühel nendest ametniku vastu suunatud kuriteos ootas tapja kolm tundi linnaosa valitsuse koridoris, enne kui läks ametniku juurde ja teda tulistas. Ühel korral esines ka imiku tapmist segastel asjaoludel, kus ema lõi poole aasta vanust last lahtise käega. Ühel korral esines ka palgamõrv ja omakasu, kus tapjateks alla 22 aastased mehed. Kahe juhtumi korral oli tegemist ka kättemaksuga varguse eest, millest ühel korral isik tappis koju sisse tunginud varga, kellele ta juhuslikult peale sattus. Ühe juhtumi puhul pole ka nähtavat motiivi ning isikul oli lihtsalt soov tappa tema jaoks täiesti võõras inimene. Ühe juhtumi puhul oli

motiiviks ka armu probleemid, kus ära põlatud mees lasi naise maha ja seejärel võttis ka endalt elu.

3.3.3. Peretüli

Kokku on peretüli motiivil toime pandud tapmisi 14%-l (10-l korral). Peretüli motiivil on toime pandud kõige rohkem tapmisi Tallinnas- seitsmel korral. Ühel korral Harjumaal ja kahel korral Pärnumaal. Toime panemise kohaks on kõigil kordadel ohvri ja tapja ühine kodu. Pooltel peretüli juhtudest on tapmise viisiks peksmine, kahel korral torke- ja lõikehaavade tekitamine, kahel korral kägistamine ning ühe juhtumi puhul oli tegemist ka lämmatamisega. Kuuel korral olid vahendiks tapjate käed ja jalad, seda nii peksmiste, kui ka kägistamiste puhul. Mõlema torke- ja lõikehaavadega surma põhjustamise puhul kasutati selleks nuga ja ühe peksmise korral kasutati selleks ka luisku.

Seitsmel juhul olid tapjad alkoholijoobes, peretüli käigus tapjate keskmine vanus oli 52 aastat, kõige noorem tapja oli 36 aastat vana. Seitsmel juhul oli tapja emakeeleks eesti keel ning neil oli põhiliselt kesk- või 9 klassiline haridus. Kaheksa tapjat tunnistab oma süüd täielikult ja kaks osaliselt. Kaheksal juhul oli ohvriks naine ja viiel korral oli ohver ka ise joobes (3 naist sh). Kuuel korral tapeti ära elukaaslane ja neljal korral tappis poeg oma ema või isa. Need juhtumid ei sobi joomingutülide alla seetõttu, et alkoholi ei tarbitud koos. Varjata proovis seda kuritegu ainult üks tapja, kes proovis lavastada röövimist ning võttis kodust kaasa väärisesemed ja viskas need hiljem ära. Seitsmel korral viibis tapja ka ise sündmuskohal ja kuuel korral olid jäljed ka tapjal. Segaproovide tõenäosus on väga suur kuna isikud elavad samas kohas ja neil on ka sarnane DNA. Kindlama tulemuse saab siiski vere jälgedest ohvri või tapja riietelt.

3.3.4. Rööv

Röövimise motiivil toime pandud tapmisi oli vaadeldud juhtumite hulgas 10 st 14%-l vaadeldud juhtumitest. Seitsmel korral pandi tapmine toime Tallinnas, kahel korral

Harjumaal ja Pärnu-Raplamaal ning ühel korral ka Pärnu linnas. Kolme juhtumi puhul pandi röövmõrv toime ohvri enda kodus, kolmel korral avalikus kohas- tänaval või pargis, kahel korral tühermaal ja kahel korral muus kohas, milleks olid mets ja ohvri töökoht.

Neljal korral oli tapmise viisiks peksmine- käte, jalgade ja ühel korral pudelite ning raudkangiga. Kolmel korral tekitati surm torke- ja lõikehaavadega ja selleks vahendiks oli nuga. Kolmel korral oli viisiks ka kägistamine, milleks kahel korral kasutati nööri ja ühel korral käsi.

Viie vaadeldud röövmõrva puhul oli tegemist grupiviisilise tapmisega, grupi suurus oli kaks või kolm inimest. Röövtapmisi panid toime põhiliselt 15-25 aastased isikud, keda oli kokku 15 isikut. Neli tapjat olid vanusevahemikus 26-35 ja üks tapja oli 51 aastane. Seitsmel tapjal oli 8-10 klassi haridus, kuuel tapjal kuni 7 klassi ja keskharidus 3-l tapjal. põhiliselt elatasid tapjad ennast juhutöödest. Kõik röövmõrva toime pannud isikud tunnistasid ka oma süüd ning 15 olid kuriteo toime panemise hetkel ka joobes.

Röövimiste ohvrid olid kõik, peale ühe, üle kolmekümne aastased. Kümnest seitse olid mehed ja pooled olid ka alkoholijoobes. Ühel korral oli tegemist tuttava ja joomakaaslasega, ülejäänud kaheksal korral olid ohver ja tapja omavahel võõrad.

Peksmise ja kägistamise vahendid said kurjategijad neljal korral sündmuskohalt, kahel korral oli isikutel nuga juhuslikult kaasas ja ühel korral käidi isegi kiiresti poest läbi ning osteti nuga spetsiaalselt tapmise toime panemiseks. Varjamiseks süütasid tapjad ühel korral korteri, neljal korral üritati laipa peita lohistades seda kõrvalisse kohta või üritasid muul viisil seda varjata. Kahel korral viskas kurjategija oma verised riided ära ja korra ka hävitas röövitud vara. Vahendi viskasid kahel korral tapjad ära ja ühel korral hirmutas tapja pealtnägijaid, et nood ütlusi ei annaks. Neljal korral jäid tapmisest jäljed tapjale ja ohvrile, kahel korral koguti ka trassoloogilisi jälgi ja ka sündmuskohal leiti jälgi, millest võib ära mainida jäljed kohvi tassil ning pudelitel. Seitsme vaadeldud juhtumi puhul olid ka röövmõrval pealtnägijad. Kohtule esitati süüdistusaktiga kaheksal korral DNA ja

kolmel korral daktüloskoopia ekspertiisi akt. Samuti viidati süüdistusaktis ka jälitustoimingutele, milleks olid kõneeristused.

3.4. Tapmiste kohad ja ajad

Valdav enamus tapmistest pannakse statistika järgi toime Tallinnas ja Harjumaal. Vaadeldud juhtumite põhjal on näha, et tervelt 66% tapmistest on toime pandud Tallinnas. Kõige rohkem tapmisi on toime pandud ohvri enda elupaigas 22%. Näha on ka seda, et 15% juhtudest on kuriteo toimepanemise kohaks tapja kodu, see näitab, et tapmisele on eelnenud mingi ühistegevus. Samuti on 15% kuriteo paigaks ohvri ja tapja ühine kodu olnud. Suure osa moodustavad ka avalikus kohas toime pandud tapmised 20%, millest enamus on toime pandud tänaval, aga ka mõne juhtumi korral pargis ja linnaosavalitsuses.

Kuna osade juhtumite puhul oli tegemist korteri või majaga, kus tapmine toime pandi, aga ohver ja tapja kumbki antud pinnal ei elanud, siis on töösse sisse toodud eraldi eluruum, mida esines 8%-l. Kui see liita tapja, ohvri ja ühise koduga, siis saame tulemuse, et ligi 60% tapmistest on toime pandud sisetingimustes. Ligi 60% seepärast, et paari juhtumi korral pandi tapmine toime ka trepil ning hoovis.

Seitsmel protsendil vaadeldud juhtumitest on tapmine pandud toime tühermaal, mida leidub Eesti linnades mitmel pool. Tühermaana käsitletakse kohta, kus puudub maal otstarve ja seal ei asu elamuid ega pole mõeldud mingiks konkreetseks tegevuseks. Näiteks Lasnamäel majade vahel asuvad suured ja osaliselt võsastunud platsid.

Muudest kohtadest, kus tapmisi toime pannakse, võib ära mainida ka karjäärisid, tühjana seisvaid maju ja üksikutel kordadel ka vanglat ning metsa. Antud juhtumid annavad selge pildi, kus pannakse toime enamus tapmisi, üksikuid juhtumeid võib esineda kõikjal, kuhu inimesed pääsevad.

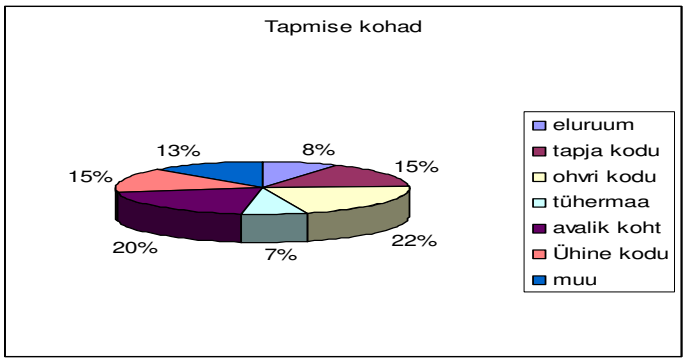

Joonis 7. Põhilised tapmise kohad

3.4.1.Tapja kodus toime pandud tapmised

Tapja kodus pandi toime tapmisi 11-l korral ning selles osales 13 isikut. 11-st korrast 8-l on tapja kodus viisiks olnud terariist, põhiliselt nuga. Peamiseks motiiviks on selles kohas olnud joomingutülid ja muud tülid. Tapjad, kes panevad toime tapmisi omas kodus on enamik üle 40 aasta vanad ja võrdselt juhutöödest elatuvad või korralikud. 13-st tapjast 11 oli teo toimepanemise ajal alkoholijoobes. Ohvrid olid kõik eranditult mehed, kes olid samuti eelnevalt alkoholi tarbinud ning olid tapja tuttavad või sõbrad.

Kaheksal korral 11-st oli tapmise toimepanemise vahend saadud sündmuskohalt. Selliste juhtumite puhul esines ka erinevaid varjamise viise, millest kõige levinum oli laiba transport ja peitmine, järgmisena sooviti lahti saada toime panemise vahendist, mis peideti ära. Seitsmel korral viibis tapja ka sündmuskohal st oma kodus. Sellele kohale on iseloomulik see, et ainult ühel korral leidus selles kohas kuriteole pealtnägija.

Tapmiste jaotamine ajavahemikesse on küllaltki raske kuna tapmised pannakse tihti toime õhtusel ja öisel ajal ning tapmine avastatakse alles hiljem järgmisel päeval või veelgi hiljem. See sõltub tapjast, kui hästi ta kuritegu varjata oskab ja kas ta annab hiljem tõeseid ütlusi tapmise aja kohta. 14% juhtumitest pole teada, millal tapmine täpselt toime

pandi, on teada ainult mingi ajavahemik, millal isikut viimati elusana nähti kuni laiba leidmiseni.

Kui vaadata ajavahemikke, ei saa tapmise täpset aega määratleda, kuna paljudes toimikutes on süüdistusaktides kirjas, et tapmine toimus öösel või õhtusel ajal. 18:00-00:00 on toime pandud 24% tapmistest ja kui siia liita veel õhtusel ajal toimunud tapmised, siis on tulemus 28%. Nii võib öelda, et 28% tapmistest on toime pandud õhtusel ajal. 00:00-03:00 on toime pandud 6% tapmistest, kuid kui liita juurde öisel ajal toimunud tapmised, saame teada, et 24% tapmistest on juhtunud öisel ajal. See ei ole just kõige täpsem viis leidmaks aega, millal kõige rohkem tapmisi toime pannakse, aga mingi ülevaate ta siiski annab. Kõige täpsemalt on teada tapmiste toimumise ajad kella 15:00-st kuni 18:00, mida on 17% kõigist vaadeldud tapmistest. See tuleneb arvatavasti sellest, et päevasel ajal avastatakse tapmine kiiremini.

Pooltel juhtudel on tapmine toime pandud kuu esimesest kuni kümnenda kuupäevani. 26%-l on tapmine pandud toime kuupäevadel 11 kuni 20 ja 24%-l kuupäevadel 21 kuni 31. Kui vaadelda tapmisi nädalapäevade kaupa, siis jaotuvad tapmised üldiselt võrdselt, esile võiks tuua ainult esmaspäeva, kus pandi toime enim tapmisi, 17%-l.

3.5. Viisid, vahendid ja ettevalmistamine.

Inimese tapmiseks võib kasutada erinevaid viise. Teatud juhtumite puhul ei ole suutnud kohtuarstid selgeks teha, mis konkreetselt põhjustas isiku surma. Seda selliste juhtumite puhul, kus isikut peksti pea ning ülakeha piirkonda ja seejärel näiteks pussitati, mõlemad võisid põhjustada isiku surma. Selguseta võib olla selline olukord, kus ükski kehavigastus pole otseselt isiku elule ohtlik kuid kogumis põhjustavad tema surma. Kõige levinum viis, mida tapjad kasutavad uuritud toimikute põhjal on torke- ja lõikehaavade tekitamine, mida kasutati 43% juhtumitest. Torke- ja lõikehaavasid võidakse tekitada erinevate vahenditega: noad, kahvlid, kruvikeerajad, käärid, kirves jms. Kõige

enamlevinud vahend, millega tapmised toime pandi oli nuga, 34%-l, osade juhtumite korral kasutati ka kääre, kruvikeerajat ja kirvest.

36% tapmistest pandi toime ohvrit pekstes, tavaliselt olid surma põhjustajaks tapja enda käed ja jalad, millega ohvrit peksti. Kümnel korral võeti peale käte ja/või jalgade appi ka muud vahendid nagu puupruss (halg), pudelid, kivid, raudkang või tool. Neljal korral oli peksmine seotud ka terariista vigastusega.

Surnuks kägistas 9% tapjatest oma ohvri, kasutades selleks põhiliselt käsi, aga ka kolme juhtumi puhul ka nööri või juhet. Tulirelva kasutas 8% tapjatest, selleks kasutati peamiselt püstolit ja ühel korral ka isevalmistatud sileraudset relva.

Ettevalmistamist vaadeldud juhtumites enamikel kordadel ei esinenud või ei olnud seda võimalik kindlaks teha. Üksikute juhtumite korral tehti toiminguid, mida võib vaadelda ettevalmistamisena. Seda kinnitab asjaolu, et 51%-l kõikidest juhtumitest oli vahend saadud sündmuskohalt. See viitab sellele, et isikul puudus varem soov tapmine toime panna, vaid hiljem tekkinud vaenu käigus pani isik sündmuskohalt saadud vahendiga toime kuriteo. Ettevalmistamisele viitavaid tunnuseid ei tulnud samuti välja ka tunnistajate ja kahtlustatavate ütlustest, ettevalmistamist on üldiselt raske välja tuua, kui asjaosalised seda ise ei tunnista. Viie juhtumi puhul ostis isik eelnevalt relva enne tapmist, kahel juhul leidis see tõendamist, et relv muretseti ainult mõrva toimepanekuks. Ülejäänud juhtumite põhjal see täpselt välja ei tulnud, mille jaoks nad selle vahendi ostsid. Ühe juhtumi puhul oli tapjal mitu kaasosalist, kes abistasid teda mõrva toime panemisel ja jälgisid eelnevalt ohvri liikumist. Viiel korral kandis kurjategija toimepanemiseks kasutatud relva kaasas, kuid puudub kindel info selle kohta, et tal oli juba eelnevalt plaanis seda kasutada tapmise toimepanekuks.

Viisid, mida eelnevalt teises peatükis toetudes Lindmäe teooriale käsitleti on siiski erandlikud- ohvrite uputamist, kõrgelt alla viskamist, poomist jne vaadeldud juhtumite puhul ei esinenud kordagi.

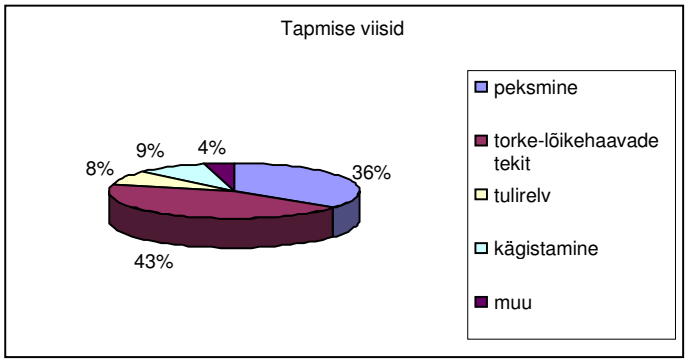

Joonis 7. Tapmise viisid

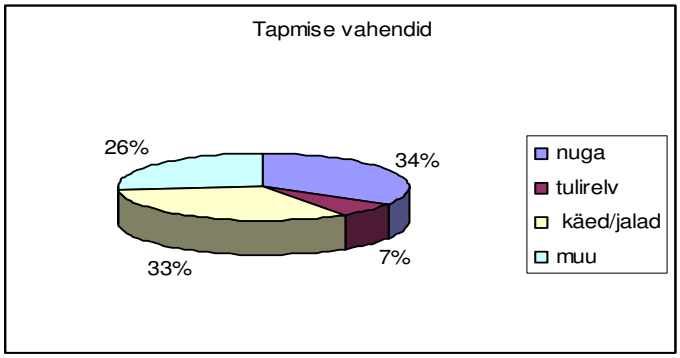

Joonis 8. Põhilised tapmise vahendid

Karistusseadustiku § 113 järgi on kvalifitseeritud kuritegudest 70,5%. Ülejäänud on kvalifitseeritud Karistusseadustiku § 114 järgi mõrvana 29,5%-l.

Mõrvadest üheksa tapmist on toime pandud julmal või piinaval viisil, kahel korral on tapetud üldohtlikul viisil, kahel korral on tapmine toime pandud kahe või enama inimese suhtes, kuuel korral vähemalt teist korda ja kaheksal korral seoses röövimise või omakasu motiivil.

Julmal ja piinaval viisil toime pandud mõrvade puhul on põhiliseks viisiks terariist ning vahendiks nuga. Ühe juhtumi puhul oli kasutatud ka käärisid ja puukaigast ning teise juhtumi korral kirvest, elusalt matmist ja süütamist. Vanuseliselt on 55% julmal või piinaval viisil tapjatest vahemikus 15 -25 aastat, 18% 26-35 ja 46-55 aastat ning 9% 36-45 aastat vanad.

3.5.1. Torke- ja lõikehaava vigastuste tekitamisega surma põhjustamine

82% torke- ja lõikehaavade tekitajatest kasutas tapmise toime panemise vahendina nuga. Kuna sellisel viisil tapmisi on kõigist teistest rohkem, näeme, et seda kasutasid peaaegu kõikidest vanusegruppidest isikud. Välja saab tuua ainult 26-35 aastased tapjad, kes kasutasid seda kõige rohkem. 60%-l juhtudest oli toimepanemise vahend saadud sündmuskohalt.

Torke- ja lõikehaavade tekitamist kasutasid kõige rohkem kaheksa kuni kümne klassi ning keskharidusega isikud. 58% tapjatest elatas ennast juhutöödest, 26%-l olid korralikud ja 16% olid asotsiaalsed isikud. Tapjatest oli kuriteo toimepanemise ajal joobes 87% ja ohvritest oli joobes kohtuarstliku ekspertiisi akti järgi ca 70%. Ohvrid olid 55%-i ulatuses korraliku taustaga, 31% elatus juhutöödest ja 14% oli asotsiaalsete eluviisidega.

Tapjad, kes kasutasid terariista, varjasid oma kuritegusid kõige enam, tehes selleks järgmisi toiminguid: 13 korral st 39% terariistaga tapmistest peitis tapja oma vahendi ära, kokku oli vahendi peitmisi kõigist vaadeldud juhtumitest 16-l korral; 6 korral peideti ära laip, mis moodustab üle poole kõigist laiba peitmise juhtudest. Samuti leiti 48%-l terariistaga tapmistest vahend sündmuskohalt või selle vahetust lähedusest. 45% terariistaga tapmistest olid ka pealtnägijad.

Terariista kasutades panid tapjad toime peaaegu võrdselt tapmisi toime tapja ja ohvri kodus ning nendele kohtadele väikse vahega järgneb avalik koht. Kuni 60%-il tapjatest oli riietele jäänud tapmistest ohvri vere jäljed ja hiljem kohtus on tõendina kasutatud nende DNA ekspertiiside akte.

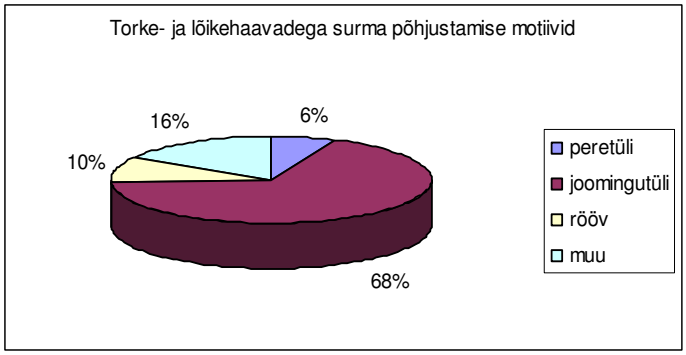

Joonis 9. Torke- ja lõikehaavadega surma põhjustamise motiivid

3.5.2. Peksmised

Kui vaadelda tapjaid, kes panid toime tapmise pekstes, siis näeme, et 50% tapjatest olid 15-25 aastat vanad. 26-35 aastate tapjate osakaal peksmistes, mis lõppesid ohvri surmaga on 32%, ning 36-45 aastaste osakaal 12%. Peksjad on 47%-l 8-10 klaasi haridusega, 26%-l tapjatest oli kuni 7 klassi haridus ja 24% peksjatest on keskharidus.

Kohtadest, kus inimesi surnuks peksti, on seda kõige rohkem juhtunud ohvri enda kodus 33%-l, 19% oli selleks tapja kodu ning neljal korral neist oli selleks kohaks nende ühine kodu. Võrdselt 13%-l toimus peksmisega surma põhjustamisi eluruumis, tühermaal ja muus kohas ning 9% avalikus kohas.

Peamiseks vahendiks, millega peksmise viisil tapmised toime on pandud on tapjate käed ja jalad. Alguses löödi rusikatega ja kui ohver pikali kukkus, siis peksti jalgadega edasi, samuti võetakse selleks appi ka kõikvõimalikke esemeid, mida läheduses leidub, pudeleid, puuhalgusid, kive ja ka terariistasid.

Tapmisega lõppenud peksmiste põhiliseks motiiviks on joomingutüli 50%-l, 20%-l on tegemist muu motiiviga, 17%-l peretüliga ja 13%-l rööviga. 73% tapjatest, kes peksid ohvri surnuks oli alkoholijoobes. Peksmise ohvrid olid joobes 63%-l.

Tapjate seas, kes ohvrit peksid, oli kõige rohkem juhutöödest elatuvaid isikuid. Neile järgnesid asotsiaalid ja nendest poole vähem peksmisega surma põhjustamisi panid toime korraliku taustaga isikud. Ohvritest oli kõige rohkem esindatud seevastu asotsiaale ja korralikke inimesi ning poole võrra vähem oli ohvriteks juhutöödest elatuvaid isikuid.

Põhilised jäljed, mida on võimalik koguda on jäljed tapjal, mida esineb 70% surmaga lõppenud juhtumitest, kus tapmise viisiks oli peksmine. Sellest tulenevalt on ka enamuse nende juhtumite puhul korraldatud DNA ekspertiisid, mis on andnud positiivseid tulemusi. 63%-il peksmise viisil tapmistest on olnud tavaliselt pealtnägijaid. Varjamise poolest esines peksmiste puhul kahel korral süütamist ja ka kolmel korral laiba transportimist.

Pekstes panevad tapmisi toime põhiliselt 15-25 aastased noored grupis, joomingutülide käigus, nad on põhiharidusega st kuni 10 klassi haridusega ning kasutavad tapmiseks käsi ja jalgu. Sellisest teost jäävad tavaliselt üldjuhul vere jäljed tapjale. (Vt joonised 17, 18, 19 lisa 1).

3.5.3. Kägistamised

Vaadeldud toimikute hulgas oli seitse juhtumit, kus surm põhjustati kägistamisega. Kägistamiseks kasutati põhiliselt käsi, kolmel korral ka nööri või juhet. Kolmel korral kasutati kägistamist röövi toime panemiseks ja ülejäänud kordadel tüli või peretüli käigus. Enamus tapjaid kuulus vanuserühma 26-35 aastat. Kuuel tapjal esines teo toimepanemise ajal joove. Kägistamiste ohvriteks on suuremalt jaolt naised (seitsmest viis olid naised) ja ohvritest oli joobes ainult üks. Sotsiaalse tausta järgi oli enamus ohvreid korralikke ja ülejäänud elatusid juhutöödest. Kahel korral oli tapjaks võõras ja elukaaslane, ning kolmel korral tuttav. Neljal korral pandi antud tegu toime ohvri enda kodus, kahel juhtumi puhul neist oli see ka tapja kodu.

Varjamistest kasutasid kurjategijad korra süütamist, kolmel korral laiba transporti või peitmist ning jälgede hävitamist. Sellest kuriteo viisist jäi ainult ühel korral DNA tapjale

ja ohvrile, rohkem jälgi leiti sündmuskohalt. Kägistamiste puhul ei olnud ühegi juhtumi puhul pealtnägijaid.

3.5.4. Tulirelvaga tapmised

Vaadeldud juhtumite hulgas esines tulirelvaga tapmisi ja mõrvasid kuuel korral. Viiel korral neist kasutati püstolit ja ühel korral isevalmistatud siledaraudset relva. Motiivid olid tulirelvadega tapmiste puhul väga erinevad: tüli, palgamõrv, omakasu, armu probleemid, viha ametniku vastu ja ühe juhtumi korral puudus igasugune motiiv. Iseäralik on see, et kolm tapjat olid alla 22 eluaasta vanad ja viis tapjat olid korraliku taustaga ning ühel oli asotsiaalne eluviis. Noorte tapjate ohvridki olid kuni 22 aastased ja korraliku eluviisiga. Kuuest ohvrist neli olid seejuures naised. Samuti olid kõik osapooled tapmise ajal kained. Kolmel juhul olid osapooled võõrad ja kolmel juhul tuttavad või sõbrad.

Tulirelvaga tapmiste puhul esines ettevalmistamist, mis palgamõrva puhul hõlmas kaasosalisi, vahendi muretsemist ja ohvri jälgimist. Kahe teise juhtumi puhul muretseti vahend eelnevalt kuriteo toime panemisele. Samuti proovisid kurjategijad oma tegusid varjata, kolmel juhul laipa transportides ja/või peites, ning kahel korral vahendit peites. Mõlema vahendi peitmise korral anti relv edasi teisele isikule, palgamõrva korral töö tellijale ja teisel korral sõbrale.

3.6. Varjamise viisid

Kui tapmine on toime pandud, siis üritavad paljud kurjategijad seda ka varjata tehes selleks erinevaid toiminguid: süütamine, laiba peitmine, laiba transport, jälgede hävitamine ja ka vahendi peitmine. Sageli tehakse eelnevatest tegevustest isegi mitut, et kuritegu oleks veelgi raskem avastada. 39% juhtudest puudus varjamisele viitav tegevus,

varjamisena ei vaadelda sellest kellelegi mitte rääkimist, vaid konkreetseid tegevusi tapja poolt, mille tulemusena on raskendatud politseil kuriteo avastamine.

Kõige rohkem, 19%-il juhtudest üritasid oma süüd tapjad varjata kuriteo toime panemise vahendit peites. Paljud kurjategijad viskasid peale tapmise sooritamist relva ära, kas mõnda veekogusse, prügikasti või mõnda suvalisse kohta. Osad kurjategijad proovisid oma relva peita. Tihti oli selleks kohaks nende enda elukoht, peideti sahtlitesse, voodi taha ja ka sõbra juurde. Ka sündmuskoha lähedusse lumme sisse, puude salusse või põõsastesse üritati peita toimepanemise vahendit. Ühe mõrva puhul tuli ette ka seda, et palgamõrva sooritaja tagastas relva töö tellijale. Ühel korral viskas tapja oma noa põlevasse ahju. Ainukesed korrad, kus vahend jäi politsei poolt kätte saamata oli siis, kui kurjategija otsustas selle ära visata kuhugi sündmuskohast kaugemale. Siit võib järeldada, et küllaltki paljud tapjad hoidsid tapmise vahendit mingi aeg peale kuriteo toimumist enda läheduses või viskasid selle kuhugi sündmuskoha lähedusse. Tervelt 34%-l juhtudest asus tapmise toime panemise vahend sündmuskohal ja 7%-l sündmuskoha läheduses.

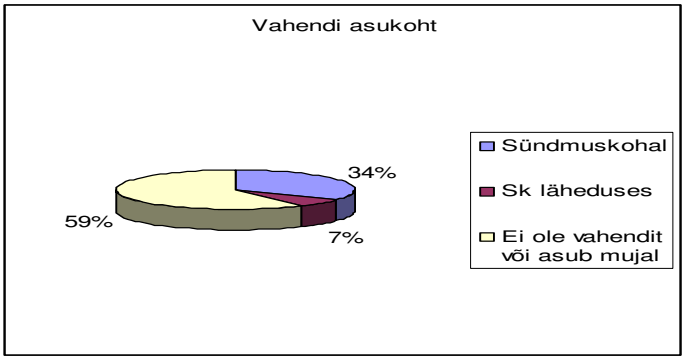

Joonis 10. Vahendi asukoht.

Laiba transporti kasutas 9% ja peitmist 14% tapjatest. Need kaks küllaltki sarnast peitmise viisi on eraldatud, kuna osadel juhtudel tapja kavatsuses polnudki laipa peita vaid seda natuke maad eemale viia. Laiba peitmine hõlmas tavaliselt ka laiba transporti, kuid siin on lähtutud sellest, et laiba peitmiseks tegid tapjad juba rohkem tegevusi, et laipa nii kiiresti või üldse ei leitaks. Laipa transportides viidi see tavaliselt

sündmuskohast eemale, kuna tapmise koht võis viidata tapjale või olla lähedal tapja kodule. Laipa peites kasutati kõikvõimalikke viise, kõige rohkem esines laiba vedamist kõrvalisse kohta: põõsastesse, roostikku, metsa, kraavi, karjääri ja seejärel okste, lehtedega või prahiga katmist. Kahel korral mattis tapja ohvri keldrisse ning ühel korral tükeldati. Ühel korral peitis tapja laiba kappi, et ohvri omakesed kohe tapmist ei avastaks.

9% tapjatest proovis kuritegu varjata jälgede hävitamisega, siin on mõeldud jälgi, mis jäävad tapjale, ohvrile ja sündmuskohale. Kõige rohkem hävitasid tapjad enda riideid, ära visates või põletades. Samuti üritati verejälgi lihtsalt riietelt maha pesta ja ka sündmuskohalt vere ning võitluse jälgi ära koristada. Röövmõrvaga saadud varast üritati lahti saada seda ära visates. Sarnane juhus oli ka peresisese tapmisega, kus tapja proovis lavastada röövimist ning võttis kodust kaasa väärisesemeid ja hiljem viskas need ära. 4% tapjatest proovis tapmist või tõendeid varjata süütamisega, mitmel korral süüdati maja koos laibaga ning ühel korral ainult laip.

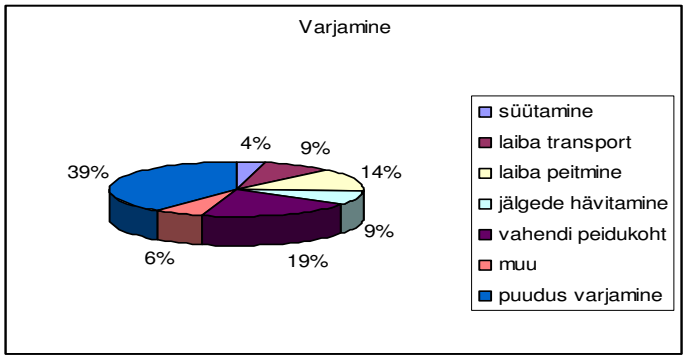

Joonis 11. Põhilised varjamise viisid

Tapjate käitumised on erinevates olukordades erinevad, osa üritab peale kuritegu põgeneda ning osa tunnistab kohe üles. Kriminaalasjade vaatlusel on selge, et paljudel juhtudel on tapja politsei saabudes ise sündmuskohal ja/või kohe teada. 27%-il juhtumistest viibis tapja sündmuskohal ja politseile oli teada, et antud isik on selle taga, seda isiku enda ütluste järgi, tunnistajate või sündmuskohal ja/või tapjal olevate jälgede järgi. 7%-il juhtumitest oli tapja sündmuskohal, kuid politseile see fakt kohe teada ei olnud, et kuriteo toime pannud just see isik. 8% juhtudest tapjat sündmuskohal ei olnud,

kuid tunnistajad viitasid isikule, kui kuriteo toime pannud isikule. Kuid suuremal osal juhtumitest, ei viibinud isik sündmuskohal ja politseil puudus ka esialgu info, kes võis selle tapmise toime panna.

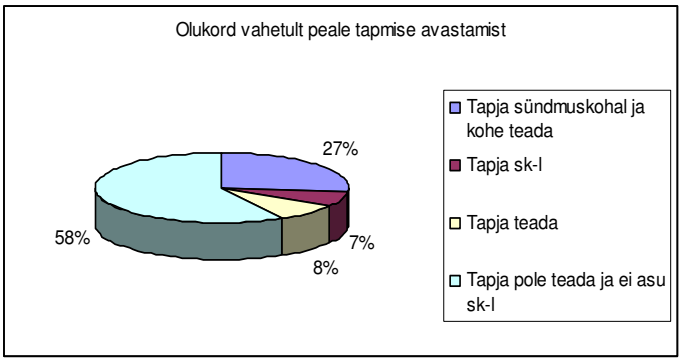

Joonis 12. Olukord vahetult peale tapmise avastamist

3.7. Tüüpilisemad jäljed

Tapmisest jäävad alati keskkonda, tapjale ja ohvrile jäljed. Tapmise puhul otsitakse jälgi, mis seostavad tapja kuriteoga või asetavad kurjategija tapmise ajal sündmuskohale. Siin peatükis lähtutakse põhiliselt nendest jälgedest, mis on kogutud ja andnud positiivse tulemuse ning on hiljem kohtu poolt arvestatud. Eelkõige peetakse siin silmas füüsilisi, esemetele jäävaid tõendeid, nagu verejäljed, sõrmejäljed, erinevad kiud, DNA, jalatsijäljed jne.

Kõige enam, 36%-l kõigist vaadeldud juhtumitest jätavad tapjad kuriteoga jälgi endale, see sõltub loomulikult ka sellest, millise tapmise viisiga tegemist on. Kõige tüüpilisemad jäljed, mis tapjal esinevad, on ohvri vere jäljed riietel. Kõige enam jäi vere jälgi tapjate üleriietele, 19-l korral ja 7-l korral pükstele, harvemini jalatsitele ja muudele riietus esemetele. Kui tegemist ei olnud verejälgedega, saadi tapja riietelt tavaliselt segaproovid, mis tavaliselt ei kinnitanud ega välistanud bioloogilise materjali pärinemist ohvrilt. Sama kehtis ka ohvrite riietelt leitud proovide kohta. Ühel korral hävinesid jäljed tapja riietel

kuna esemed pakendati peale kahtlusaluselt ära võtmist kilekotti ja DNA proovide jaoks materjali sealt ei saanud, sest bioloogiline materajal oli roiskuma läinud.

Järgmisena leiti kõige rohkem jälgi sündmuskohalt, sündmuskoha vaatlus oli tehtud kõikide juhtumite puhul. See sõltus menetlejast ja kriminalistist, kas sealt jälgi leiti ning sellest, kui hooletu oli tapja olnud. Põhilisteks jälgedeks, mida sündmuskohalt otsiti oli tapja bioloogiline materjal DNA ekspertiisiks. Tavaliselt leiti sündmuskohalt ohvri verd ja bioloogilist materjali, kuid osade juhtumite puhul ka tapja verd. Kui otsiti tapja DNA-d, siis andsid positiivse tulemusena tihti sündmuskohalt olevad sigareti konid, klaasid ja pudelid. Ukse linkidelt, kraani nuppudelt, jms kohtadest saadi tavaliselt segaproovid, mis ei kinnitanud ega välistanud bioloogilise materjali pärinemist tapjalt.

Vahendil esineb tavaliselt ohvri veri, kui tegemist on peksmiseks või terariistana kasutatud vahendiga ja kui vahend leitakse tapjaga seotud paigast, on lihtne nende vahelisi seoseid leida. Tapmise vahendilt koguti DNA proove ja papillaarkurrustiku jälgi, mis andsid küllaltki head tulemused. Samuti leiti vere jälgi vahenditelt, mida tapja kasutas oma kuriteo varjamiseks. Näiteks tükeldamise vahendilt ning sõidukitest, millega laipa transporditi. Tulirelvaga tapmiste puhul määrati kindlasti ballistiline ekspertiis.

Ohvril esinevatest jälgedest oli kõige sagedamini esinev tapja veri. Samuti, kui oli kasutatud ohvri sidumiseks nööri, leiti kahe juhtumi korral sellelt bioloogilist materjali, mis kuulus tapjale.

Trassoloogilised jälgi esines antud juhtumite puhul sündmuskohal 7%-l. Tundub, et eksperdid ei kasuta võimalusi jala-, sõiduki rehvi jms jälgede fikseerimiseks. Mingid jäljed jäävad alati, kuskile sündmuskohta, võiks kasutada rohkem tolmulifti, kipsjäljendeid jms viise trassoloogiliste jälgede talletamiseks.

Tihti kogutakse sündmuskohalt kiu proove, aga kui hiljem kahtlustatav kätte saadakse, kiuekspertiise millegi pärast ei määrata. Piirdutakse ainult DNA ekspertiisidega.

Vaadeldes toimikut hakkasid silma tendentsid, et Tallinnas ja Harjumaal pannakse rohkem DNA proovide kogumisele, kui Pärnu Maakohtu tööpiirkonnas. Pärnu Maakohtu piirkonnas, kui kahtlustatav oli tabatud koos tapmise ajal seljas olnud riiete või tapmise vahendiga, siis DNA ekspertiisi ei määratud, vaid piirduti asitõendi vaatlusega antud esemete suhtes. Verekahtlased määrdumised võivad olla riietel ja noal, kuid kohtumenetluse ajal võib süüdistatav väita selle vere kohta ükskõik mida. Kindluse mõttes, tuleks autori arvates sellistel juhtudel siiski DNA ekspertiisid määrata. Tallinnas ja Harjumaal toime pandud tapmiste puhul jällegi tundus olevat jällegi suur rõhk just DNA proovide kogumisel, enamikel juhtudest annab DNA positiivse tulemuse, kuid kindluse mõttes tuleks kaaluda seda, mis jälgi on veel võimalik koguda.

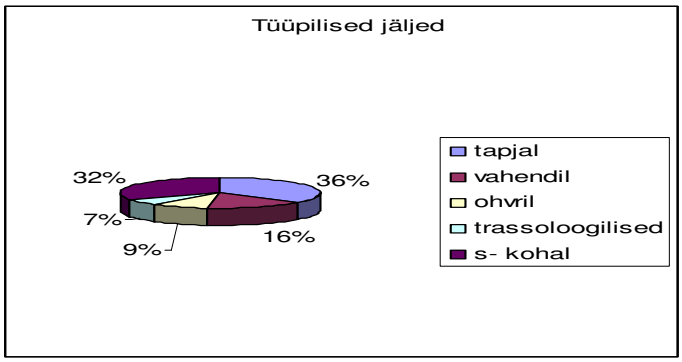

Joonis 13. Tüüpilisemad jäljed tapmiste puhul

3.8. Põhilised tõendid kohtus

Kohtus esitatakse ja arvestatakse kõikvõimalike tõenditega, aga ühelgi tõendil pole ette kindlaksmääratud jõudu(Kriminaalmenetluse seadustik § 61). Kõiki tõendeid vaadeldakse kogumis. Kuna esimese astme kohtud ei põhjenda oma otsuseid nagu Riigikohus, on raske öelda, mis tõendeid nad arvestasid. Saame vaadata ainult, mis tõendeid kõige rohkem kohtule süüdistusaktiga edastatakse. Kahjuks ei saa siinkohal hinnata seda, mis tõendeid kohus rohkem arvestas ja millele ta vähem rõhku pani. Valdav enamus kohtuotsuseid oli suhteliselt lühikeste põhiosadega, milles ei analüüsitud kohtuotsuse tegemisel arvestatud tõendeid. Seetõttu ei saa selles peatükis kindlaid järeldusi teha selle

kohta, mis tõendeid kohus kohtumenetluse ajal arvestas isiku süüdimõistmiseks. Siin ei hakata vaatlema tõendeid, mis nagunii 99% juhtudest kohtule esitatakse, need on sündmuskohavaatluse protokollid, kohtuarstliku ekspertiisi aktid, psühhiaatrilised ekspertiisid jne.

Põhilisteks tõenditeks, mis kohtmenetluses esitatakse on tunnistajate ja kahtlustatavate ütlused. Tunnistajaid on mitmesuguseid, need, kes on tapmise pealtnägijad ning need, kelle ütlused muul viisil seostavad tapja kuriteoga. 92% juhtumitest kasutati ütlusi, mis olid antud kahtlustatavate, tunnistajate, ekspertide jt poolt. Raske on hinnata seda kuidas kohus neid ütlusi hindas, kuna kohtuotsustes tavaliselt sellele hinnangud puudusid. 42% vaadeldud juhtumitest olid otseselt tapmise pealtnägijad, kes andsid ütlusi kuriteo toimumise kohta. Nendeks pealtnägijateks võisid olla pereliikmed, joomingukaaslased, kaasosalised, suvalised möödujad jne. Kaudseid tunnistajaid oli 70% kõigil vaadeldud juhtumitest. Kaudsed tunnistajad nägid eelnevalt tapjat ja ohvrit koos, nägid tapjat sündmuskohale minemas, sealt lahkumas või andsid muid ütlusi, mis seostasid kurjategija tapmisega. Nagu eelnevalt töös välja on toodud, kahtlustatavate süü tunnistamine 72%-l ja süü tunnistamine osaliselt 9%, kergendab kohtu jaoks otsuste tegemist. Enamikel vaadeldud juhtumitest, kus isik oli süüd tunnistanud oli ka tehtud ütluste seostamine olustikuga, kus videolindil on näha kuidas isik näitab kuriteo toime panemist. See võtab süüdistatavalt hiljem võimaluse kohtus oma ütlustest taganeda, kuna neid asjaolusid sai teada vaid kuriteo toime panija.

Kui jätta kõrvale ütlused, siis ülejäänud tõenditest, mis kohtus esitati domineeris kindlasti DNA ekspertiisi akt, mis moodustas 66% kohtule esitatud tõenditest. Enamikel juhtudest andis DNA kindla tulemuse, kuid vahel segaproovide puhul ei kinnitatud ega välistatud bioloogilise materjali päritolu. Sõrmejälgesid leiti 11% vaadeldud juhtumitest, mida on autori arvates vähe, kuna enne DNA ekspertiiside levikut otsiti ja leiti rohkem sõrmejälgi sündmuskohalt. 13%-l juhtudest kasutati kohtus jälitustoimingutega saadud tõendeid, mis enamik jaolt olid kõneeristused. Muudel juhtudel kasutati tõendina põhiliselt asitõendi vaatlusi ja erinevaid lindistusi ning ülejäänud tõendeid, mis kohtueelse menetluse käigus kogutud. (Vt joonis 20 lisa 1)

KOKKUVÕTE

Antud töös analüüsiti kokku 71-te juhtumit, millest enamuse kohta oli jõustunud ka kohtuotsus. Vaadeldud toimikud andsid küllaltki hea ülevaate tapmistest Eestis aastatel 2004 kuni 2006. Töö eesmärk anda ülevaade, kes, miks, millal ja mis viisil panevad toime tapmisi ning kuidas nad seda varjavad, sai täidetud. Erinevatest juhtumitest tuleb selgelt välja kes, mis motiividel, millal ja mis viisil pannakse toime tapmisi Eestis. Samuti on näha ka see, kuidas kurjategijad oma tegusid varjavad, mis jälgi nad tavaliselt jätavad ning mis tõendeid kohtus esitatakse.

Tavaliselt panevad isikud tapmisi toime joomingutülide käigus, kasutades selleks torke- ja lõikehaavade tekitamist, tapjad on tavaliselt nooremapoolsed, madala haridustasemega ja ohvriga eelnevalt tuttavad.

Hüpotees leidis kinnitust kuna Eestis tõesti pannakse enamus tapmisi toime joomingutülide käigus, tapjad on põhiliselt nooremad kuni 35 aastased mehed, 51% tapjatest ei oma põhiharidusest kõrgemat haridust ning ainult 23% vaadeldud juhtumitest oli tapjaks võõras inimene, st suurema osa tapmistest panid toime ohvriga eelnevalt mingil moel seotud isikud. Põhiliseks tapmise motiiviks oli joomingutüli, mida esines 44%-l vaadeldud juhtumitest. Joomingutülide käigus kasutati surma põhjustamiseks kõige enam 53%-l lõike ja torkehaavade tekitamist ning 34%-l peksmist. Sellisel viisil tapjad olid 71%-l alla 35 aasta vanad ning olid eelnevalt seotud mingil viisil ohvriga. Joomingutülide käigus toime pandud tapmistest 69%-l juhtudest oli tapja riietel ohvri verd. 31% üritasid oma kuritegu varjata vahendist vabanedes, seda peites või ära visates.

Peretülide käigus toime pandud tapmiste puhul on kõik tapmised toime pandud ühises kodus, 70%-l juhtudest olid tapjad joobes. Samuti 70%-l juhtudest viibis tapja ka sündmuskohal, kui politsei saabus ning 80%-l juhtudest tunnistasid tapjad oma süüd ja 20%-l osaliselt.

Röövi käigus toimunud tapmiste puhul peamiseks viisiks nendel juhtudel oli peksmine ning sellele järgneb torke- ja lõikehaavade tekitamine. Röövmõrvade puhul tunnistasid kõik tapjad oma süüd. Samuti esines nende juhtumite puhul kõige rohkem varjamist, mille käigus tapjad viskasid põhiliselt oma verega määrdunud riided ära.

Vaadeldes erinevaid tapmise viise, siis on näha, et kõige rohkem tapmisi on toime pandud torke- ja lõikehaavasid tekitades. Nendest 82%-l on vahendiks olnud nuga. Sellisel viisil 60%-l juhtudest on saadud kuriteo vahend saadud sündmuskohalt ja 48%-l juhtudest on vahend leitud hiljem sündmuskohalt või selle lähedusest. 39%-l juhtudest peideti vahend ära ning kuuel korral peideti ära ka laip. Sellisest tapmise viisist jäävad põhiliselt 60%-l vere jäljed tapja riietele ning 45%-l torke- ja lõikehaavadega surma põhjustamise juhtumitest olid pealtnägijad. Isikud, kes sellisel viisil tapmisi toime panid olid 58%-l juhutöödest elatuvad isikud.

Peksmisega põhjustati surma 36% juhtumitest, täpselt pooled sellisel viisil tapmise toime pannud isikud olid 15-25 aastat vanad. Tapjad olid põhiliselt madala haridustasemega- 47% oli 8-10 klassi haridusega ning 26%-l oli haridust kuni seitse klassi. Selliste juhtumite puhul oli 33%-l tapmise kohaks ohvri kodu ja 19%-l tapja kodu. Kahekümne seitsmest juhtumist 24-l pandi kuritegu toime kasutades käsi ja jalgu, kolmeteistkümnel korral võeti appi ka muud vahendid.

Kägistamisega põhjustati surm 9%-l vaadeldud juhtumitest, ning selleks kasutati põhiliselt käsi ja nööri. Enamus tapjaid oli 26-35 aastat vanad, ning enamus oli ka teo toime panemise ajal joobes. Seitsmest kägistamise juhtumist viiel korral olid ohvriks naised.

Tulirelvaga tapmisi oli 8%-l vaadeldud juhtumitest, nende juhtumite puhul olid motiivid väga erinevad. Kuuest ohvrist neli olid naised, ning mõlemad osapooled olid ka kõigi juhtumite puhul kained. Poolte tulirelvaga tapmiste juhtumite puhul olid ohver ja tapja võõrad.

VÕÕRKEELNE KOKKUVÕTE

Summary

This graduation thesis is about Murders in the Northern and Western Police Prefecture. It describes murders and their patterns. The thesis gives an overview who, why, when and how commits murders. It also shows what evidence has been left at the crime scene by the criminal and witch evidence has been taken into account later by court.

The aim of the graduation thesis is to give an overview of murders in Estonia between 2004 and 2007. The main purpose of the research is to make it easier solve homicides, if we trace certain patterns we can draw conclusions about the criminal who has committed the murder.

The author put forward hypothesis: People usually commit homicides in alcohol driven disputes, by using knives, murderers are mostly younger men, with low education and they are acquainted with the victim.

The data for the graduation thesis was taken from the police database POLIS, Harju and Pärnu County Court, the Ministry of Justice and the Estonian Police website.

The graduation thesis can be used by police officers who solve homicides. The patterns are very similar in the Northern and Western Police Prefecture, there are differences only in ethnical prospect.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Kasutatud kirjanduse loetelu

1. Агафонов, В.В. Филиппов, Ф.Г. 2002. Криминалистика.Вопросы и ответы. Москва. Юриспруденция.
2. Karistusseadustik. 06.06.2001. -RT I 2001, 61, 364, RT I 2007, 11, 51
3. Kriminaalmenetluse seadustik 12.02.2003. –RT I 2003, 27, 166, RT I 2007, 12, 66.
4. Lehti, M. 1998a. Tahtlikud tapmised Eestis 1990ndatel aastatel. Tallinn: Sisekaitseakadeemia kirjastus.
5. Lindmäe, H. 1998a. Menetlusmetoodika 1. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS.
6. Politseiamet. Kuritegude struktuur 2006 a.
   www.pol.ee 01.01.2007
7. Siegel, L.J. 2001a. Criminology- Theories, Patterns and Typologies. USA: Thomson Learning Inc.
8. Smith, M.D. & Zahn, M.A. 1999a. Homicide. A Sourcebook of Social Research. USA: Sage Publications, Inc.
9. Sootak, J. 2003a. Isikuvastased süüteod. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS.
10. Sootak, J. Pikamäe, P. 2004a. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura.
11. Statistikaamet. Rahvaloendus 2000. http://www.stat.ee/
    http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/SaveShow.asp 27.02.07
12. Traat, U. Markina, A. 2005a. Üldkriminoloogia 2. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
13. Wolfgang, M.E. Ferracuti, F. The Subculture of Violance. USA: Sage Publications Inc.

Harju Maakohtu lahendid:

1-1700/05
1-534/04
1-1546/05
1-1440/05
1-176/05

1-1924/05
1-1534/04
1-05-1711
1-1810/05
1-05-107
1-2459/04
1-2443/04
1-282/05
1-1154/05
1-778/05
1-05-266
1-05-83
1-257/05
1-1867/05
1-1997/05
1-1177/05
1-2477
1-2371/04
1-2144/04
1-1323/04
1-434/04
1-1794/05

Pärnu Maakohtu lahendid:

1-05-1197
1-111/04
1-114/04
1-74/05
1-15/04
1-06-2632
1-06-10597
1-304
1-135-05
1-346
1-352-05
1-96-04
1-494-04
1/324
1-187/04
1-297/04
1-221/04

Süüdistusaktide loetelu (kriminaalasja numbritega):

0623010089
0623010477
05231803387
06223010012
06231500006
06230100335
06230100422
05231503574
06231700902
06230100873
06230100780
06230101025
06230101072
06230101104
062301001440
0622301100754
0522100087
06230101095

LISA 1

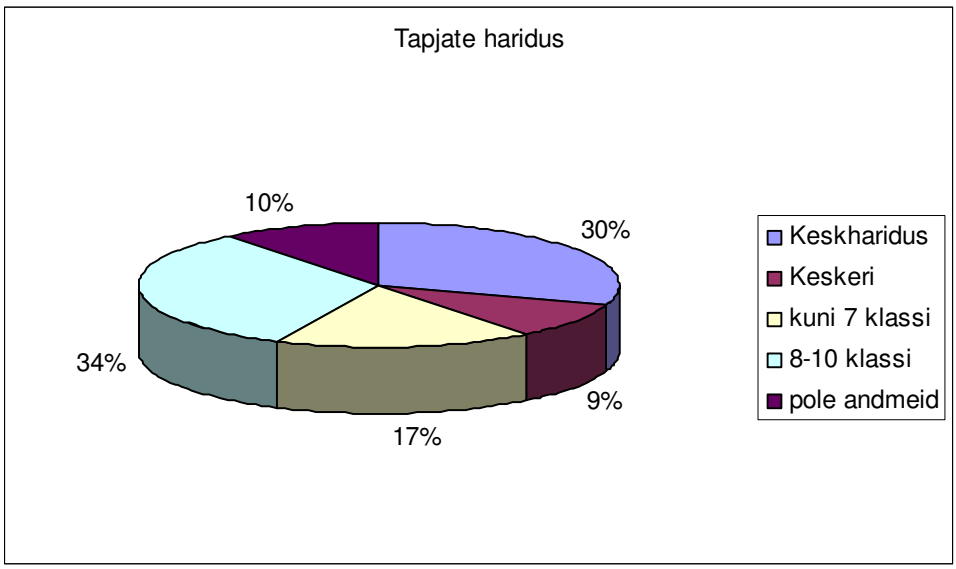

Joonis 14. Tapjate haridus

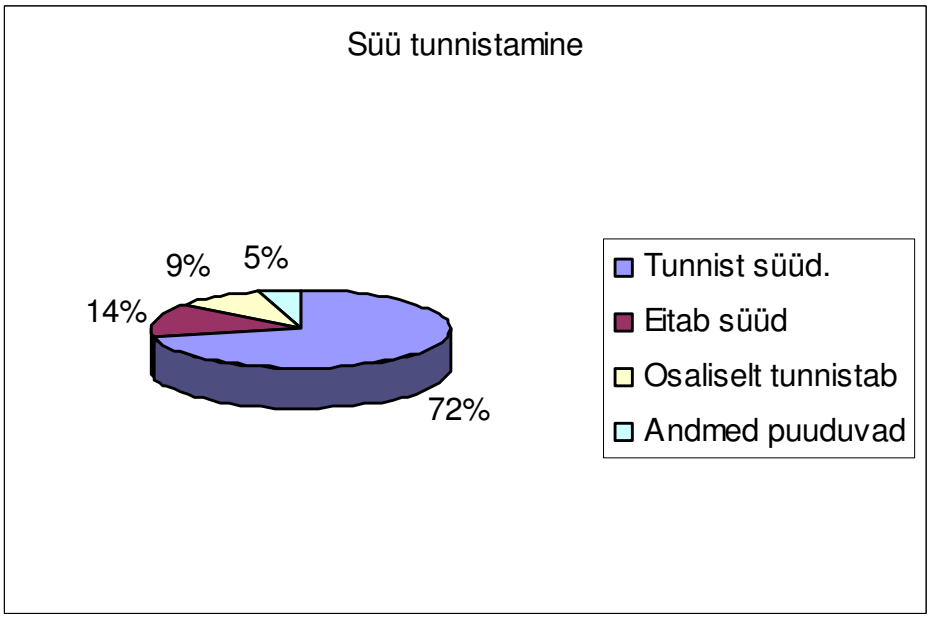

Joonis 15. Tapjate poolt süü tunnistamine

LISA 1

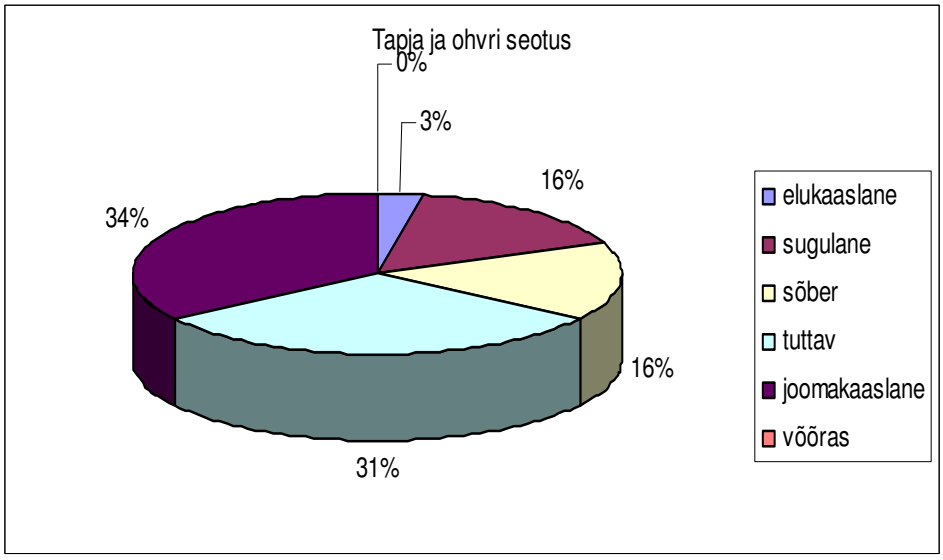

Joonis 16. Tapja ja ohvri seotus joomingutülide motiivil tapmiste puhul

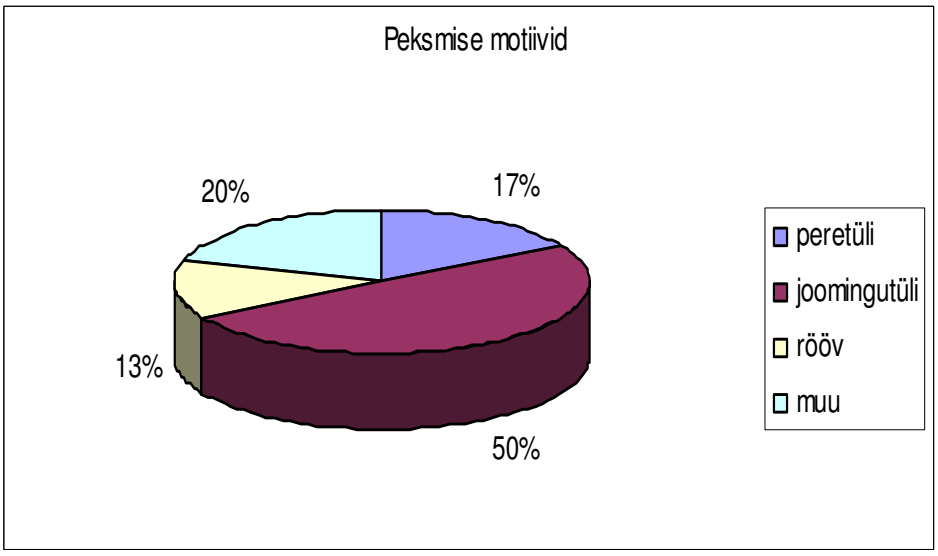

Joonis 17. Peksmisega surma põhjustanud tapjate motiivid

LISA 1

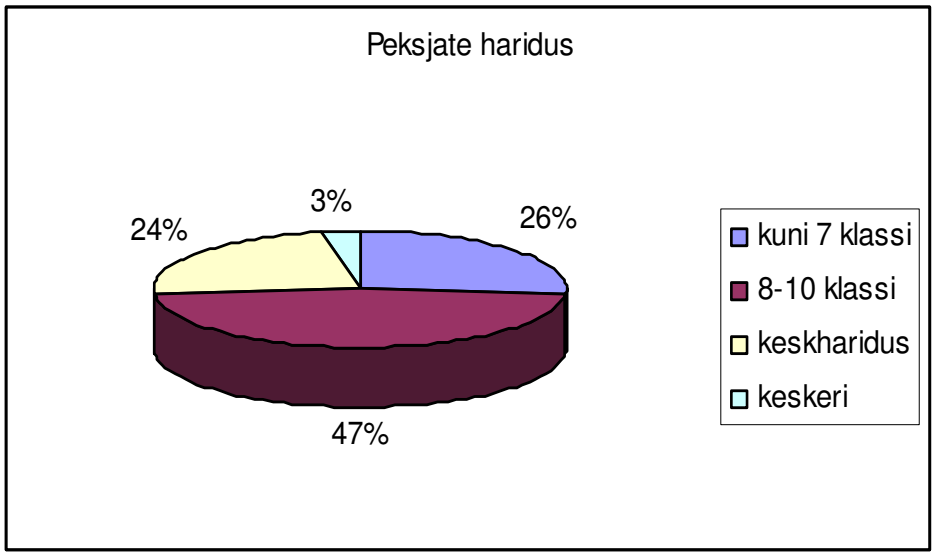

Joonis 18. Peksmisega surma põhjustanud tapjate haridustase

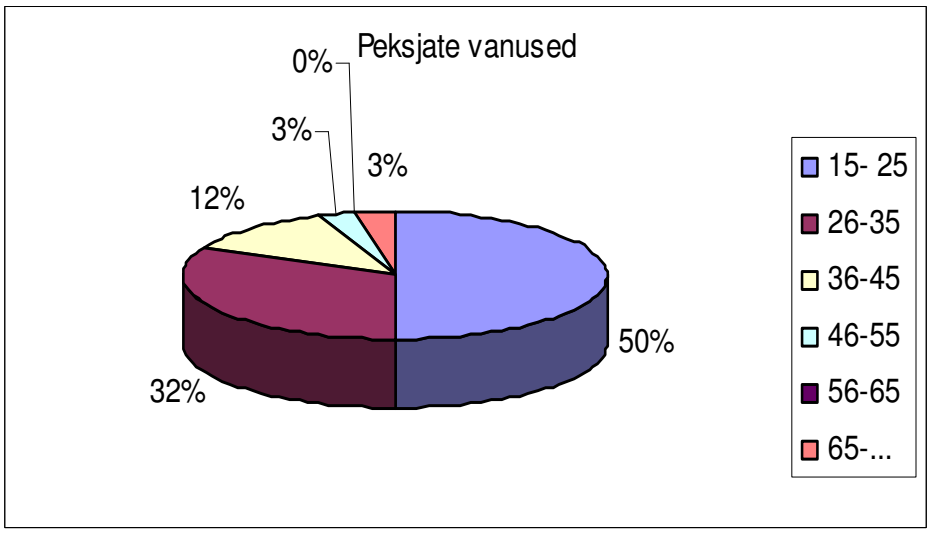

Joonis 19. Peksmisega surma põhjustanud tapjate vanused

LISA 1

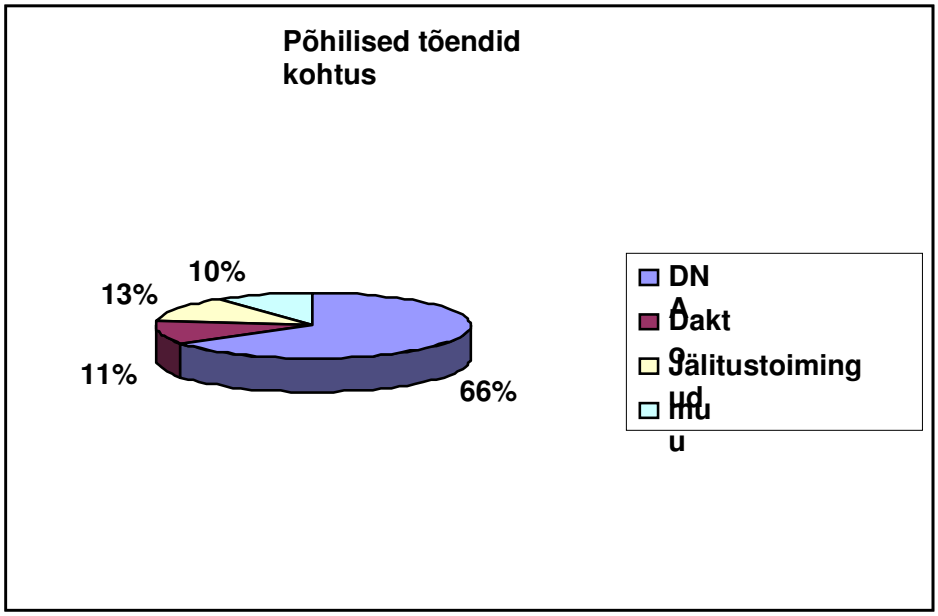

Joonis 20. Põhilised tõendid kohtus

LISA 2

Tabel 1. Tapmised Põhja ja Lääne Prefektuuri tööpiirkonnas, 3-l lehel.